

**AALBORG
UNIVERSITET**

Kandidatspeciale

Af:

Joachim Pedersen – 20193185

TITELBLAD

INSTITUTION	Aalborg Universitet, Juridisk Institut
DANSK TITEL	Navneforbuddets kamp mod sociale medier
ENGELSK TITEL	Reporting restrictions against social media
RETSOMRÅDE	Strafferet og Straffeprocess
VEJLEDER	Lene Wachter Lentz
ANTAL ANSLAG	127.801

Ordoptælling ? X

Statistik:

Sider	48
Ord	20.478
Tegn (uden mellemrum)	107.326
Tegn (med mellemrum)	127.801
Afsnit	87
Linjer	1.396

☐ Medtag tekstfelter, fodnoter og slutnoter

Luk

Abstract

This study is to explore whether the digital transformation and social media have outpaced the Danish regulations regarding reporting restrictions. The last change to the Danish law about reporting restrictions came in 1999, when the internet and social media, wasn't as common as it is today. The debate occurred after two major crime cases, where civil people started sharing the identity of the suspect on social media like META and X, before and after the court have imposed a reporting restriction. With the rules we have today reporting restrictions often first come during the preliminary hearing which can be up to 24 hours after the arrest and in that time. The court can decide to assume reporting restriction before, but in most cases, this isn't practically possible.

Therefore, this project aim to clarify whether the regulation of reporting restrictions need a change or if the law still covers the purpose of protecting people from danger or discrimination while still providing the media a chance to cover these criminal cases sufficiently. This have been done through detailed analysis of the law and of the practice from the Danish courts and the European Court of Human Rights to outline what is required before the court can impose reporting restrictions and what kind of information that are covered by the reporting restrictions. Due to the modest practice from the Danish court about reporting restrictions and when the rules are broken on social media the conclusion must be seen with a certain amount of uncertainty whether the rules cover all the problems.

Many lawyers t began to advocate for a change in the law, so that there is automatically reporting restrictions in criminal cases, with the argument that the law we have today doesn't give people the necessary protection which it the whole purpose of the rules of reporting restriction. Another solution include giving the police the right to predetermine whether there should be reporting restriction and then the court could follow-up on the final decision within 24 hours. In this case you also eliminate the risk of people sharing the identity of the suspect before the preliminary hearing. Despite a few uncertainties, this thesis conclude that even though the court today have the possibility to put down a reporting restriction before the preliminary hearing, then in most cases this isn't possible and therefore there are a gab on up to 24 hours where the suspect or other people are vulnerable to have its identity shared on social media.

Indhold

Abstract	3
Indledning.....	5
Problemformulering	6
Afgrænsning	7
Metode.....	7
Navneforbud i straffesager	9
Betingelserne for navneforbud	14
Delkonklusion.....	18
Overtrædelse af navneforbuddet.....	19
Straffen for overtrædelser af navneforbuddet.....	26
Delkonklusion.....	28
Hvad siger EMRKs regler?.....	29
Artikel 6.....	30
Artikel 8 og Artikel 10.....	30
Delkonklusion.....	35
Problematikker ved de nugældende regler?.....	36
Mulige ændringer	40
Delkonklusion.....	44
Konklusion	46
Litteraturliste	53

Indledning

Princippet om, at man er uskyldig indtil det modsatte, er bevist, er en af grundstenene i vores retssamfund. Princippet handler om, at anklagemyndigheden skal bevise ud over enhver rimelig tvivl, at en person er skyldig. Det er derfor også rettens ansvar at beskytte borgere mod at blive dømt af offentligheden, inden retten har afsagt en endelig dom. Et andet af udgangspunkterne i dansk strafferetspleje er, at der skal være offentlig adgang til strafferetssager. Princippet om offentlighed i strafferetsplejen fremgår af grundlovens § 65, hvor det fremgår, at i retsplejen gennemføres offentlighed og mundtlighed i videst muligt omfang.¹ Offentlighedens adgang kan dog begrænses i særlige tilfælde; dette kan enten forekomme ved dørlukning, navneforbud eller referatforbud. Et navneforbud er altså en undtagelse og ikke normalen i straffesager. At bryde et navneforbud kan ende med at få alvorlige konsekvenser for både den person, som navneforbuddet omfatter, men også for den person, der vælger at overtræde dette. Navneforbuddet har de seneste par år fået større og større fokus i den offentlige debat. Dette er primært sket i forbindelse med nogle voldsomme drabssager, hvor der er blevet nedlagt et navneforbud, men hvor borgere har nået at dele den sigtedes identitet på de sociale medier allerede inden retten havde haft mulighed for at nedlægge navneforbud i sagen. Det var dog ikke kun før navneforbuddet, men også efter retten havde nedlagt et navneforbud, at identiteten på den sigtede delt vidt og bredt på sociale medier. Spørgsmålet er derfor gentagende gange blevet rejst, om de nuværende regler om navneforbud har fulgt med den teknologiske udvikling og ikke mindst internettet eller om bestemmelsen er forældet. Den seneste ændring af RPL § 31 skete tilbage i maj 1999, men på dette tidspunkt var sociale medier, og generelt internettet ikke lige så udbredt en ting, som det er i dag. I 2023 havde 91% af alle danskere en profil på et socialt medie, hvilket var en stigning på 6% fra 2022, hvor antallet var 85 %. Dette er altså med til at understrege, hvor hurtigt de sociale medier stadig udvikler sig.² Det er derfor muligt for helt almindelige danskere at dele oplysninger om den pågældende til største delen af den danske befolkning med blot nogle ganske få klik. Det er derfor relevant at stille sig selv spørgsmålet om det er tid til at lovgivningen bliver ændret. Der vil derfor i løbet af projektet blive undersøgt, om reglerne om navneforbud har fulgt med den teknologiske udvikling eller om teknologien har udviklet sig hurtigere og reglerne derfor bør ændres.

¹ Grundlovens § 65

² Danmarks Statistik, 17 august 2023, Danmark bruger sociale medier mest i EU

Der har de seneste par år været specielt to eksempler, som har sat gang i den offentlige debat om hvorvidt reglerne om navneforbud er blevet forældet eller om de forsat yder en tilstrækkelig beskyttelse. I disse sager blev identiteten på den sigtede delt på de sociale medier både før og efter, at retten havde nedlagt et navneforbud. Den første er drabssagen fra Aalborg, hvor en 22-årig sygeplejerskestuderende blev dræbt og parteret. I denne sag var der i starten to sigtede, hvor den ene blev frifundet ved grundlovsforhøret og kort efter frafaldt politiet derfor også sigtelsen mod personen som blev frifundet i grundlovsforhøret. Den anden blev imidlertid varetægtsfængslet og efterfølgende dømt for drabet. I sagen blev identiteten altså hurtigt delt på de to sigtede. Dette skete blandt andet før det var muligt at fremføre de to sigtede i et grundlovsforhør, og dermed også før det var muligt at få nedlagt et navneforbud. Det skete dog også efter, at retten havde nedlagt navneforbud i sagen, at de sigtede fik deres identitet delt på sociale medier.³ (denne sag vil i det følgende blive omtalt som Aalborg-sagen). Derudover er der også sagen fra Sydsjælland og Lolland-Falster, som hurtigt fik opmærksomhed fra hele befolkningen, da politiet efterlyste en 13-årig pige, som det viste sig var blevet bortført og frihedsberøvet. Det blev også et emne under denne sag, at borgere delte den sigtedes identitet på de sociale medier både før og efter der var nedlagt navneforbud, og dermed pustede endnu mere til debatten om reglerne for navneforbud. (Denne sag vil i det efterfølgende blive omtalt som Korsør-sagen)

Fælles for disse to sager var derfor, at identiteterne på de sigtede hurtigt blev delt på de sociale medier, før retten var i stand til at nedlægge et navneforbud, men også at der var flere borgere, som fortsatte med at dele identiteten på den sigtede efter, at der kom navneforbud i sagerne.

Problemformulering

Dette kandidatspeciale er en undersøgelse af navneforbuddet og om navneforbuddet har fulgt med i forhold til digitaliseringen og de sociale medier. Derudover vil det blive undersøgt, hvornår der er tale om en overtrædelse af et navneforbud, samt hvilke konsekvenser det har at overtræde et navneforbud.

³ Nicolai Nør Pedersen, TV2 Nord, 19. april 2023, Brud på navneforbud i Mia-sagen kostede Fie 60.000: - Det kan være generende i mange år, siger professor.

Afgrænsning

Navneforbuddet handler om at beskytte sigtede, forurettede eller vidner mod farer eller unødvendige krænkelse, men reglerne for navneforbud finder kun anvendelse, når retten har nedlagt et navneforbud i sagen. Dette speciale vil derfor dykke ned i problematikken omkring deling af oplysninger på de sociale medier og de udfordringer dette kan bærer med sig. Projektet vil således koncentrere sig om navneforbud, der er nedlagt i straffesager, hvilket betyder, at der ikke vil blive behandlet regler om navneforbud i civile sager.

De presseetiske retningslinjer samt medieansvarsloven vil heller ikke særskilt blive behandlet i dette projekt. Ligeledes vil reglerne i RPL § 1017b og § 1017c, som handler om, at der altid er navneforbud for ofre af seksualforbrydelser samt navneforbud for domsmænd. Endvidere vil EU's regler ikke blive særskilt behandlet i dette projekt.

Metode

Formålet med dette speciale er at analysere, systematisere og beskrive gældende ret i forbindelse med navneforbud i straffesager med et fokus på hvorvidt reglerne har fulgt med den teknologiske udvikling, ved brug af den retsdogmatiske metode. Ved hjælp af den retsdogmatiske metode forsøges det at klarlægge, hvad der er gældende ret, hvilke sanktioner som følger af en overtrædelse af heraf samt, hvilke problematikker, som kan være forbundet med et navneforbud. For at klarlægge dette vil der blive taget udgangspunkt i de bindende retskilder, som herunder suppleres af relevante fortolkningsbidrag, som forarbejderne til de bindende retskilder, retspraksis og den juridiske litteratur. I projektet vil de relevante retskilder blive inddraget med øje for retskildehierarkiet og det vil særligt være lovgivning og forarbejder i kombination med retspraksis og juridisk litteratur, der vil blive anvendt for at klarlægge gældende ret på området.

Som yderligere fortolkningsbidrag vil der blive inddraget relevant juridisk litteratur, med et kildekritisk udgangspunkt for derigennem at klarlægge gældende ret på området. Da der på nogle af områderne er få offentligt tilgængelige afgørelse (her tænker man på UfR, TfK og LWL) vedrørende private borger og sociale medier, vil der blive opstillet nogle enkelte scenarier, som tager inspiration fra avisartikler eller som udfylder nogle scenarier, der ikke har været muligt, at finde nogen former for afgørelser på fra domstolene. Artikler der bliver inddraget i projektet, vil blive anvendt som yderligere fortolkningsbidrag og vil blive behandlet med en yderst kildekritisk tilgang, da de ikke er

juridisk litteratur eller nogen form for gældende retskilde. Artiklerne kan dermed bidrage til at belyse scenarier, som har udspillet sig, men hvor der ikke findes noget trykt retspraksis.

De bindende retskilder kan i udgangspunktet inddeles i fire kategorier. Disse 4 kategorier er loven, retspraksis, sædvaner og forholdets natur. Til brug for analysen af gældende ret vil der blive taget udgangspunkt i de relevante bestemmelser i retsplejeloven og i den europæiske menneskerettigheds konvention. Der vil undervejs i projektet blive anvendt en række forkortelser for retsplejeloven og den europæiske menneskerettighedskonvention. Retsplejeloven vil blive forkortet til RPL og den europæiske menneskerettighedskonvention vil blive forkortet EMRK. Som fortolkningsbidrag til bestemmelserne i RPL og EMRK vil der blive inddraget både nyere og ældre retspraksis. Til brug for at fremfinde retspraksis fra EMD, er HUDOC blevet anvendt for at finde det retspraksis, hvor der bliver taget stilling til problemstillinger, som kan minde om navneforbuddet. Den udvalgte retspraksis vil blive analyseret som et væsentligt element i vurderingen af, hvornår et navneforbud er blevet overtrådt, og hvilke sanktioner der medfølger en overtrædelse af navneforbuddet. Dette bidrager til en mere nuanceret og dybdegående forståelse af, hvordan retten håndterer spørgsmål om navneforbud i praksis, samt hvilke problematikker der eventuelt ses at være med den nuværende lovgivning. Derudover vil retspraksis fra EMD bidrage til en forståelse af hvilke ændringer som kan være mulige at foretage uden, at det vil overtræde reglerne i EMRK. Afslutningsvis i projektet vil der blive gjort brug af retspolitiske overvejelser, når der vil blive kigget på mulige tiltag eller lovændringer, som vil kunne være relevante i forhold til at effektivisere reglerne om navneforbud overfor de sociale mediers hurtige udvikling.

Af hensyn til etiske overvejelser og respekt for de pårørende har jeg valgt at undlade navnene på forurettede fra de store sager, som har kørt i medierne de seneste år også selvom sagerne er blevet kendt under den forurettedes navn. I stedet for forurettedes navn refereres der til disse sager ved hjælp af navnet på de områder, hvor de har fundet sted, herunder Aalborg-sagen og Korsør-sagen.

Navneforbud i straffesager

Et af de grundlæggende principper inden for dansk retspleje er, at enhver er uskyldig, indtil det modsatte er bevist. Dette princip, der også er kendt som uskyldsformodningen, og det er afgørende for retssikkerheden og retfærdigheden. Princippet er med til at sikre, at en person ikke betragtes som skyldig i en forbrydelse før anklagemyndigheden har bevist det ud over enhver rimelig tvivl og retten har afsagt dom. Et af formålene med navneforbuddet er derfor at beskytte borgere fra at blive ”dømt” i offentligheden. Et andet helt grundlæggende princip i dansk retspleje er at straffesager i videst mulige omfang bør gennemføres offentligt og mundtligt. Dette princip følger af grundlovens § 65. Princippet om offentlighed og mundtlighed i strafferetsplejen er dog ikke uden undtagelser. Idet reglerne om navneforbud sammen med referatforbud og dørlukning udgør nogle af de undtagelser, som der er til offentlighedsprincippet. Offentlighedsprincippet har blandt andet til formål at sikre en retfærdig rettergang og dette sikres blandt andet ved at offentligheden, herunder medierne har muligheder for at overvære retsmøder og på den måde have mulighed for at føre en demokratisk kontrol af domstolenes behandling af konkrete sager. Når retten tager stilling til indskrænkning af offentlighedsprincippet, skal de følge mindstemålsprincippet, som betyder, at de skal vælge den mindst indgribende indskrænkning, der fortsat kan varetage det ønskede hensyn. Navneforbuddet er den mindst indgribende, hvor dørlukning er den mest indgribende begrænsning til offentlighedsprincippet.⁴ Et navneforbud kommer derfor til at stå som en modstridende faktor til offentlighedsprincippet og retten skal derfor hele tiden afveje de to hensyn over for hinanden.

Navneforbuddet er til for at beskytte borgere der er involveret i straffesager mod unødvendige krænkelse eller mod at bliver udsat for unødvendige farer. Reglerne om navneforbud omfatter altså ikke kun den sigtede/tiltalte men ligeledes forurettede og vidner. Desuden anvendes reglerne om navneforbud også til at sikre rettens upartiskhed og hensynet til at efterforskningen. Reglerne om navneforbud findes i retsplejelovens § 31, § 31 a og § 32 b. RPL § 31 a, stk. 1. handler om at retten træffer afgørelse om, hvorvidt der skal nedlægges et navneforbud, efter anmodning af sigtede/tiltale, dennes forsvarer eller anklageren og at det sker ved kendelse når parter og tilstedeværende personer, som er omfattet af RPL § 172, stk. 1, 2 eller 4 har haft mulighed for at udtale sig. Ved den seneste ændring af bestemmelsen tilbage i 1999, blev muligheden for massemedier til at udtale sig i forbindelse med navneforbud indført. En af grundene til at med valgte at indfører

⁴ Justitsministeriets rapport om ytringsfrihedens rammer og vilkår i Danmark, del 1, side 409-411.

massemedier mulighed for at udtale sig var, at det er de færreste borgere der har mulighed for at udnytte muligheden for at overvære et retsmøde og mediernes omtale af straffesager er derfor en afgørende faktor for at man kan gennemføre offentlighedsprincippet. Massemedierne har en rolle i samfundet som ”Watch Dog” og man mente derfor det var nødvendigt at tildele journalister en række særlige rettigheder, som blandt andet gjorde det muligt at kære afgørelser om, navneforbud, referatforbud og dørlukning.⁵ Tilbage i 1999, hvor lovændringen trådte i kraft, var sociale medier ikke en del af samfundet, hvorfor der ikke blev taget stilling til disse ved lovforslaget. Personer der i udgangspunktet er omfattet RPL § 172, stk. 1,2 eller 4 er redaktører og journalister.⁶

I straffesager træffes en afgørelse om et eventuelt navneforbud af retten ved kendelse, når en af parter i sagen har anmodet om at få nedlagt et navneforbud. Det vil typisk være forsvareren, der på vegne af sin klient fremsætter en anmodning om at retten nedlægger navneforbud for at beskytte den sigtede eller dennes familie, men det ses også at anklager eller bistandsadvokater begære om navneforbud. En kendelse om navneforbud træffes under et retsmøde. Dette vil i de fleste tilfælde være ved grundlovsforhøret, men det er også muligt at afholde et retsmøde udelukkende med det formål at nedlægge navneforbud. Parterne som er involveret i sagen, har en mulighed for at få afgørelser om navneforbud truffet af byretten kæret til landsretten. I det tilfælde, hvor byretten har afvist en anmodning om navneforbud og en part i sagen vælger at kære byrettens afgørelse om, at der ikke skal nedlægges navneforbud i sagen, der er der ikke mulighed for at tillægge appellen en opsættende virkning således, at der vil gælde et navneforbud indtil landsretten har taget stilling til om byrettens afgørelse skal stadfæstes eller om der rent faktisk skal nedlægges et navneforbud.⁷ Der vil derfor i denne periode fra byretten har truffet afgørelse til landsretten træffer afgørelse ikke være et navneforbud og den pågældende risikere derfor også at blive sat i forbindelse med sagen inden et eventuelt navneforbud.

Retten kan på ethvert givet tidspunkt i sagen nedlægge et navneforbud, så længe betingelserne for et navneforbud er opfyldt. Navneforbuddet bliver som det allerede er nævnt, oftest nedlagt under et

⁵ Lovforslag nr. 78 af 5. november 1998, side 17 f.

⁶ Karnov Group, Lovbekendtgørelse Retsplejeloven 2022-12-25 nr. 1655, § 31 a, note 168.

⁷ Gomard, Møller, Talevski og Thønnings, Kommenteret retsplejelov, Bind 1, 9. udgave, 2013, Jurist- og Økonomforbundets forlag, side 75.

grundlovsforhør, men retten har også mulighed for at nedlægge navneforbud på et tidligere tidspunkt i sagen, såfremt dette er praktisk muligt. Dette var blandt andet tilfældet i dommen U.2018.3503 H. I denne sag blev der nedlagt navneforbud før der overhovedet var foretaget en sigtelse i sagen. Begrundelsen for dette blev RPL § 31, stk. 1, nr. 2, som omhandler at beskytte en person som risikerer at blive udsat for en unødigt krænkelse. En journalist begærede at navneforbuddet blev ophævet idet journalisten blandt andet mente at det kun var i helt ekstraordinære tilfælde, at retten kunne nedlægge et navneforbud i de tilfælde, hvor der kun forelagde en politianmeldelse. Både byretten og landsretten valgte dog at afvise dette. Højesteret anførte endvidere i deres afgørelse, at der på tidspunktet, hvor landsretten nedlagde navneforbud, var en sådan mistanke rettet mod M, at M risikerede at blive udsat for unødvendige krænkelser. Højesteret fremhævede desuden, at det, at der ikke var sket sigtelse i sagen, ikke var til hinder for, at man kunne nedlægge et navneforbud og at betingelserne for navneforbud derfor var opfyldt. Højesteret har med afgørelsen dermed også slået fast, at det ikke er et krav for, at der kan nedlægges navneforbud, at der er en sigtet i sagen. Men Højesteret anfører at der bare blot skal være en sådan mistanke mod en person, at denne person risikerer at blive udsat for unødvendige krænkelser, fordi personen er knyttet til sagen.

I det tilfælde, hvor der bliver nedlagt et navneforbud, vil der forsat være en vurdering af om navneforbuddet bør gælde helt frem til domsafsigelsen eller om navneforbuddet bør ophæves på et tidligere tidspunkt. Når retten har truffet en afgørelse om, at der skal nedlægges navneforbud i en sag, så vil udgangspunktet være, at navneforbuddet ophører ved endelig dom. Dette følger af RPL § 31 a, stk. 3, hvor det fremgår at et navneforbud bortfalder senest ved domsafsigelsen. Det følger desuden af RPL § 31 a, stk. 2 at retten kan efter anmodning fra en af parterne i sagen eller en person der er omfattet af RPL § 172, stk. 1, 2 eller 4 eller af egen drift i en senere kendelse ophæve navneforbuddet, såfremt de vurderer der ikke længere er et hensyn som bør tages til den pågældende eller at hensynet til den samfundsmæssige betydning bør veje tungere. Retten kan derfor træffe afgørelse om, at et navneforbud skal ophøre på et tidligere tidspunkt i sagen end ved endelig dom.⁸ I forhold til personer der er omfattet af RPL § 172, stk. 1, 2 eller 4, er det ikke et krav, at mediet de arbejder for har været til stedet under det retsmøde, hvor retten tog stilling til at nedlægge navneforbud. De kan derfor stadig, selvom de ikke var til stede, begære navneforbuddet ophævet.⁹ Et eksempel på, hvor en

⁸ Gomard, Møller, Talevski og Thønnings, Kommenteret retsplejelov Bind 1, 9. udgave, 2013, Jurist- og Økonomforbundets forlag, side 75.

⁹ Karnov Group, Lovbekendtgørelse 2022-12-25 nr. 1655, § 31 a, stk. 2, note 170

straffesag udviklede sig således, at retten valgte at ophæve navneforbuddet inden hovedforhandlingen var U 2007.718/1 H. I denne sag var fire unge på henholdsvis 17, 18, 20 og 21 år tiltalt for forsøg på terrorisme. Der havde forud for domsforhandlingen i landsretten været nedlagt navneforbud i sagen. Men inden domsforhandlingen begærede anklagemyndigheden navneforbuddet ophævet og dette valgte landsretten at imødekomme. Højesteret valgte efterfølgende også at stadfæste kendelsen om ophævelse af navneforbuddet, med henvisning til, at hensynet til de tiltalte og deres familier burde vige for den samfundsmæssige betydning, der er i sager af denne karakter.¹⁰ Hensynet til den enkelte borger endte derfor med at måtte vige for hensynet til den samfundsmæssige Den samfundsmæssige betydning i sager som for eksempel sager om terrorisme ses derfor at må veje tungt i forhold til afvejningen af om der skal være navneforbud i sagen. Det vil dog altid være en helt konkret vurdering af retten, hvornår den samfundsmæssige betydning bør veje tungest. Udgangspunktet i, at et navneforbud ophører ved domsafsigelsen, kan altså fraviges såfremt retten finder, at den offentlige interesse vægter tungere end hensynet til de involverede i sagen.

Et navneforbud kan dog også strækkes til at gælde under en eventuel ankesag, jf. RPL § 31, stk. 4 på samme måde, som at retten kan træffe afgørelse om, at navneforbuddet skal ophøre før hovedforhandlingen. For at navneforbuddet kan udstrækkes til at gælde under en eventuel ankesag, er det et krav, at der er tale om en anke, som vedrører skyldsspørgsmålet. Hvis der derimod er tale om en ankesag som udelukkende vedrører sanktionsspørgsmålet, vil det ikke være muligt at strække navneforbuddet til at gælde under selve ankesagen og det vil derfor ophøre når byretten har afsagt dommen, jf. RPL § 31, stk. 4. I de tilfælde, hvor navneforbuddet er blevet udstrakt til at gælde under en ankesag, vil det så først ophøre når Landsretten har afsagt dom i sagen. I modsætning til muligheden for at udstrække navneforbuddet til at gælde under en eventuel ankesag, så er det ikke muligt at udstrække et navneforbud således, at det kommer til at gælde på ubestemt tid eller til at det på nogen måde skal gælde efter endelig dom. Dette ses blandt andet i bemærkningerne til lovforslaget, hvor det fremgår at *"udvalget har overvejet, om der bør indføres en bestemmelse, hvorefter retten kan bestemme, at domfældtes navn heller ikke efter domsafsigelsen må gengives offentligt. Udvalgets flertal finder ikke fuldt tilstrækkeligt grundlag for at foreslå en sådan bestemmelse og henviser herved især til princippet om retsplejens offentlighed."*¹¹ Dette blev også lagt til grund i sagen U 2013.3248

¹⁰ Gomard, Møller, Talevski og Thønnings, Kommenteret retsplejelov Bind 1, 9. udgave, 2013, Jurist- og Økonomforbundets forlag, side 75.

¹¹ Folketinget, folketings Tidende 1977-78, Tillæg A, Spalte 2365.

V, hvor byretten nedlagde navneforbud vedrørende et vidne i en sag mod et Hells Angels medlem på ubestemt tid. Landsretten valgte dog at ændre denne afgørelse så navneforbuddet kun skulle gælde indtil der var afsagt endelig dom i sagen, Landsretten begrundede det med, at et navneforbud ikke kunne udstrækkes til at gælde efter afsagt dom. Landsretten henviste i dette tilfælde til netop den ovennævnte bemærkning om, at et navneforbud ikke kan strækkes til at gælde efter domsafsigelsen. Sagen U 2013.3248 V illustrerer derfor, at et navneforbud ikke kan udstrækkes til at gælde på ubestemt tid, men at et navneforbud ophører ved domsafsigelsen i byretten, såfremt sagen ikke bliver anket. Hvis sagen bliver anket og man finder det nødvendigt kan navneforbuddet også udstrækkes til at gælde under ankesagen og den vil dermed først endeligt ophøre når landsretten har afsagt dom. Der er dog alligevel enkelte områder, hvor et navneforbud også gælder efter endelig dom. Dette gælder ofre for seksualforbrydelser, som er omfattet af reglen i RPL § 1017 b ligeledes gælder for domsmændene som medvirker i en straffesag. De er også omfattet af et permanent gældende navneforbud efter retsplejelovens § 1017 c. I disse to tilfælde skal retten altså ikke tage stilling til et navneforbud, da disse altid er omfattet af navneforbud.

Som nævnt er det muligt at udstrække navneforbuddet til at gælde under en eventuel ankesag, jf. RPL § 31, stk. 4. Det er dog ikke ensbetydende med at der i alle sager, hvor der har været et navneforbud under behandling af sagen i byretten også vil blive navneforbud under landsrettens behandling af sagen. Dette var blandt andet tilfældet i sagen U 2024.1795, hvor en person blev idømt 16 års fængsel i byretten for overtrædelse af straffelovens § 191 idet den dømte havde indført 700 kg ketamin fra Tyskland. Sagen blev anket og efter domsafsigelsen bestemte byretten at der skulle være navneforbud i sagen frem til landsretten havde afsagt endelig dom, da det var deres opfattelse at sigtede ville risikere en unødvendig krænkelse, såfremt dennes identitet ville blive gengivet offentligt og betingelserne derfor var opfyldt, jf. RPL § 31, stk. 4, jf. stk. 1, nr. 2. Denne beslutning om at nedlægge navneforbud valgte et dagblad at kære. Landsretten valgte derfor også at ophæve navneforbuddet med henvisning til sagens grovhed og samfundsmæssige betydning. Landsretten slår dermed også fast at fordi der har været navneforbud frem til byretten afsagde dom, er det fortsat muligt at ophæve dette, skyldsspørgsmålet bliver anket til landsretten.

Betingelserne for navneforbud

Beslutningen om at nedlægge et navneforbud indebærer en konkret afvejning mellem flere hensyn, som er helt centrale i strafferetsplejen. På den ene side er der hensynet til offentlighedens adgang til at få oplysninger om en straffesag, hvilket er en af de helt grundlæggende principper i dansk ret. På den anden side er der et hensyn til at beskytte de involverede parter i sagen, herunder den sigtede/tiltalte, forurettede eller vidner. Hvorvidt der derfor kan nedlægges navneforbud, vil være en vurdering af flere forskellige faktorer. Disse faktorer ses blandt andet at være sagens karakter, personlige forhold, samt om en offentliggørelse af den pågældendes navn vil medføre en farer eller medføre en unødvendig krænkelse for nogen af de involverede parter.¹²

Når der skal nedlægges et navneforbud i en straffesag, så er der en række betingelser som retten skal tage stilling til. Det første som retten skal tage stilling til når der blev begæret om navneforbud fremgår af RPL § 31, stk. 1, Her fremgår *det at retten kan forbyde at der sker offentlig gengivelse af sigtede/tiltalte, forurettede eller vidners navn, stilling, bopæl eller andre oplysninger, som på anden måde vil kunne identificere den pågældende person, når offentlig gengivelse vil kunne bringe nogens sikkerhed i fare eller når offentlig gengivelse vil kunne udsætte nogen for en unødvendig krænkelse.* Et eksempel, hvor retten nedlagde et navneforbud fordi en person risikerede at blive udsat for farer var den tidligere nævnte sag U 2013.3248 V. Her blev der nedlagt navneforbud vedrørende et vidne i en rockersag. Begrundelsen for at nedlægge et navneforbud var, at personer som vidner i sager om rocker/bandemiljøet risikerer at blive udsat for voldsomme repressalier. I forhold til vurderingen af, hvornår der er tale om en unødvendig krænkelse er noget vanskeligere. I de afgørelser det har været muligt at finde, hvor retten har nedlagt navneforbud med begrundelse i, at nogen risikerede at blive udsat for en unødvendig krænkelse, ses retten ikke at begrunde, hvad der ligger i begrebet unødvendige krænkelse. Derudover har det heller ikke været muligt at fremfinde noget i den juridiske litteratur, hvor der bliver nævnt noget om, hvad der ligger i begrebet. Et forsigtigt bud på, hvad der kan anses for unødvendige krænkelse, er hvis en person risikerer at blive udsat for hadefulde beskeder eller decideret trusler. Derudover kan der også bare ligge en krænkelse i det at ens navn florer i forbindelse med en sag, man endnu ikke er blevet dømt i. Det er dog vigtigt at huske på, at det er en konkret vurdering i hver eneste sag og det er derfor ikke sikkert, at hvad der anses for en unødvendig krænkelse i den ene sag, også vil blive anset som en unødvendig krænkelse i en anden

¹² Karnov Group, Lovbekendtgørelse 2022-12-25 nr. 1655, § 31, stk.1, note 163.

sag. Men generelt set er det en afvejning af hensynet til den enkelte borger mod hensynet til den offentlige interesse.

Den anden betingelse, som retten skal overveje når de skal nedlægge navneforbud, står som er et modhensyn til den første betingelse om hensynet til beskyttet borgere mod farer og krænkelse, og omhandler sagens grovhed og dens samfundsmæssige betydning. Det følger af RPL § 31, stk. 3, 1. pkt., *at retten skal tage hensyn til både lovovertrædelsens grovhed og dens samfundsmæssige betydning*. Det vil derfor i udgangspunktet i de groveste sager være vanskeligere at nedlægge navneforbud. Eksempler på sager, der umiddelbart kunne have en sådan grovhed eller samfundsmæssig betydning, kan nævnes de groveste sager som behandles ved et nævning, såsom drabssager, store økonomiske sager og sager om terrorisme. En sag, hvor man fandt, at den havde en sådan samfundsmæssig betydning, at der ikke skulle være navneforbud under hovedforhandlingen, var U 2014.223 Ø. Der var i denne sag tale om økonomisk kriminalitet vedrørende 50 millioner kr. I denne sag ophævede retten navneforbuddet inden hovedforhandlingen, med begrundelsen, at sagen havde en særlig samfundsmæssig interesse. En anden sag, hvor retten også fandt at der var tale om en sag af en sådan samfundsmæssig betydning var i U 2015.208 H om terror. I denne sag nedlagde man dog til at begynde med navneforbud med begrundelsen om at de sigtede på daværende tidspunkt ikke var bekendt med sagen. Det vil altså betyde, at det kan være vanskeligere at få nedlagt et navneforbud, såfremt sagen har en særlig samfundsmæssig betydning. Dette var blandt andet også tilfældet i sagen U 2013.320 V, hvor sigtede S var sigtet efter straffelovens § 125 a i forening med B, for at have indført et større ukendt antal filippinske statsborgere ved ulovlig indrejse i Danmark. S var herunder sigtet for at være garant for 47 identificerede filippinske visumansøgere. S var også sigtet for overtrædelse af straffelovens § 161 om falsk erklæring på tro og love. Sigtelsen mod B derimod vedrørte 670 identificerede personer. Sigtelsen mod S var derfor ikke nær så alvorlig som den var mod B. Vestre Landsret fandt alligevel ikke grundlag for at nedsætte et navneforbud vedrørende sigtede S, under hensynet til den særlige samfundsmæssige betydning sagen havde og at hensynet til sigtede derfor fandtes at måtte vige for princippet om offentlighed i retsplejen. Sager som vurderes at have en særlig samfundsmæssig betydning, vil altså ofte være sager der påvirker større dele af samfundet og kommer derfor til at stå som en afvejning mellem hensynet til den enkelte borger og hensynet til den samfundsmæssige betydning. Som det også sås i dommen, så vejer den samfundsmæssige betydning tungt og selv om S risikerede en krænkelse ved at være koblet sammen med en endnu grovere overtrædelse valgte retten alligevel ikke at nedlægge et navneforbud, da man

vurderede, at den samfundsmæssige betydning måtte veje tungere i det pågældende tilfælde end hensynet til at hindre sigtede blev udsat for unødvendige krænkelse. Afvejningen af hensynet til sagens grovhed og samfundsmæssige betydnings mod hensynet til den enkelte borger er med til at sikre, at sikrer offentlighedsprincippet vedholdes i videst mulige omfang.

Det fremgår desuden også af RPL § 31, stk. 3, 2. pkt., at det vil tale imod, at der kan nedlægges et navneforbud, hvis den sigtede har indtaget en stilling, der i forhold til offentligheden er særligt betroet. Dette kan være bestyrelsesmedlemmer i børsnoterede selskaber, politikere, politifolk osv. Det vil derfor skulle indgå som en del af rettens vurdering om den sigtede har indtaget en sådan særligt betroet stilling. En sag, hvor der blev taget stilling til den sigtedes betroede stilling var den tidligere nævnte sag U.2024.1795. I sagen havde der været nedlagt navneforbud frem til byrettens afgørelse. Da byretten havde afsagt dom i sagen, blev denne anket og man anmodede om at navneforbuddet også blev udstrakt til at gælde under ankesagen. Et dagblad valgte at kære kendelsen om navneforbud under ankesagen med den begrundelse, at den sigtede tidligere havde indtaget en stilling som generalkonsul for Danmark i et andet land. Landsretten anførte at de forhold som den sigtede var sigtet for, ikke var blevet begået i forbindelse med stillingen som generalkonsul, hvorfor dette ikke var til hinder for et navneforbud. Landsretten valgte dog alligevel at ophæve navneforbuddet under ankesagen, med begrundelse i sagens grovhed og at den ikke længere var på et tidligt stadie, jf. RPL § 31, stk. 3, 1. pkt. En anden sag, hvor omdrejningspunktet for om et navneforbud kunne ophæves, var den sigtedes stilling er U.2015.1808H. Her var en advokat sigtet for skyldnersvig for ca. 95 millioner kroner. Vurderingen blev derfor sagens grovhed og hvorvidt stillingen som advokat var en særligt betroet stilling. Højesteret slog fast at en stilling som advokat anses som en særligt betroet stilling i samfundet, hvorfor dette taler for at ophæve navneforbuddet. Højesteret valgte derfor også at ophæve navneforbuddet med begrundelse i RPL § 31, stk. 3, 1. og 2. pkt. idet de sagde både sagens grovhed og samfundsmæssige betydning samtidig med at sigtede havde indtaget en særligt betroet stilling. Det ses derfor ud fra de to afgørelser, at såfremt en person har indtaget en særligt betroet stilling kan det tale imod et navneforbud, men det ses også ud fra sagen U.2024.1795, at det er ikke nok at den sigtede har haft en sådan stilling, men at forbrydelsen også skal være blevet begået i forbindelse stillingen og hvervet som var særligt betroet.

Det er i udgangspunktet ikke en begrænsning for, at retten kan nedlægge et navneforbud, at en person har være omtalt i forbindelse med en sag i offentligheden inden retten har taget stilling til et navneforbud. Dette sås blandt andet i sagen U 2010 1427 H, her havde Ekstrabladet og andre medier dagen før der var grundlovsforhøret offentligt gjort sigtendes navn i artikler på nettet. Under grundlovsforhøret anmodede sigtede om, at der blev nedlagt navneforbud i sagen og byretten fandt at betingelserne for, at der kunne nedlægges navneforbud var opfyldt. Ekstrabladet valgte at kære afgørelsen til Østre landsret, som valgte at stadfæste byrettens afgørelse om navneforbud. Spørgsmålet om navneforbud blev derfor også indbragt for Højesteret. *”De kærende anførte vedrørende navneforbuddet bl.a., at det ikke ville være en »unødvendig krænkelse« af T at omtale hendes navn, eftersom offentligheden allerede inden nedlæggelsen af navneforbuddet havde fået kendskab til sagens omstændigheder, herunder T's navn.”* Ekstrabladet gjorde derfor gældende, at sigtede ikke ville blive udsat for en yderligere krænkelse, da sigtede havde været omtalt i offentligheden og sigtendes navne var blevet koblet sammen med sagen. Ekstrabladet gjort blandt andet gældende at de havde haft skrevet en artikel, hvori navnet fremgik og denne artikel blev ifølge avisen selv læst af 27.902. Højesteret tiltrådte imidlertid byrettens og landsrettens vurdering om, at den forudgående omtale i medierne ikke i sig selv var til hinder for at der kunne nedlægges navneforbud i sagen. Højesterets afgørelse slog dermed fast at det fortsat er muligt at nedlægge navneforbud i en sag, hvor den pågældende allerede er koblet sammen med sagen i det offentlige.

En lignende sag, hvor offentligheden havde fået kendskab til den sigtendes tilknytning til sagen er U.2014.223 Ø. I denne sag havde DR gennem længere tid omtalt den sigtendes adfærd på boligmarkedet. Den sigtede havde også udtalt sig til programmet kontant og dermed også selv sat sig i forbindelse med sagen. Sigtede blev efterfølgende sigtet for økonomisk kriminalitet på et samlet beløb på omkring 50. millioner kroner. I denne sag blev der til at starte med nedlagt navneforbud, men DR valgte at begære navneforbuddet ophævet på et tidspunkt, hvor efterforskningen var ved at nå sin afslutning. DR begrundede deres begæring med at sigtede havde i længere tid været knyttet sammen med forholdet som han nu var sigtet for samtidig med, at han havde udtalt sig af flere omgange. Anklagemyndigheden oplyste til retten af sagen næsten var færdig efterforsket og at et navneforbud ikke længere ville have nogen betydning for deres arbejde. Det ses ikke i afgørelsen, hvorvidt retten har taget stilling til den forudgående omtale, som den sigtede havde haft i medierne, men byretten havde alligevel nedlagt et navneforbud i første omgang, hvilket taler for at den forudgående omtale ikke var til hinder for, at der kunne nedlægges navneforbud i sagen. Landsretten

begrundede derimod deres ophævelse af navneforbuddet med, at sagens karakter og grovhed sammenholdt med sagens samfundsmæssige betydning, talte imod, at navneforbuddet kunne opretholdes frem til en eventuel dom, hvorfor retten valgte at ophæve navneforbuddet. Dommen U 2014.223 Ø har visse ligheder med dommen U 2010.1427 H. I begge sager havde den sigtede forud for sagen været omtalt i medierne. I U 2014.223 Ø havde den sigtede endda selv været ude og koble sig selv til sagen ved at udtale sig til kontant. Det er derfor igennem retspraksis slået fast at det ikke er til hinder for at der kan nedlægges navneforbud, at den sigtede offentligt har været koblet sammen med sagen forud for navneforbuddet.

I sagen U 2014.223 Ø havde den sigtede udtalt sig inden sag og på den måde koblet sig selv til sagen, hvor der senere blev nedlagt navneforbud. Et lignende tilfælde, hvor de sigtede, også havde knyttet sig selv til sagen var U 2015.2008 H. I denne sag var der fire terrrorsigtede, som selv havde delt videoer på nettet, hvor de sigtede var let genkendelige. Højesteret udtalte i deres afgørelse at sager af denne slags samt, at tre af personerne fremstod let genkendelige i videoerne som de havde delt på nettet begge talte imod, at der kunne nedlægges et navneforbud i sagen. I denne sag blev der dog alligevel nedlagt et navneforbud med begrundelsen om at de fire personer på nuværende tidspunkt ikke var bekendt med sigtelsen og at det stadig var muligt trods et navneforbud at dække sagen. Sagen adskiller sig derfor også lidt fra dommen U 2014.223 Ø, da den sigtede havde udtalt sig til medierne, og derved sat sig selv i forbindelse med sagen, som det også var tilfældet i denne, hvor de sigtede havde delt videoer hvor i, de fremstod let genkendelige. Højesteret udtalte i denne modsat U 2014.223 Ø, at det talte imod, at der kunne nedlægges et navneforbud såfremt, at den sigtede satte sig selv i forbindelse med sagen. Det er derfor vanskeligt at sige præcist, hvornår en sådan forudgående omtale er til hinder for et navneforbud og hvornår der fortsat kan nedlægges navneforbud.

Delkonklusion

Det alt overskyggende princip i dansk strafferet er at man er uskyldig til det modsatte er bevist. Formålet med reglerne om navneforbud er derfor også at forhindre at nogen bliver udsat for farer eller en unødvendig krænkelse. Det er derfor retten som tager stilling til i hvilke sager, der kan nedlægges et navneforbud, men retten tager ikke stilling til dette af egen drift. Det er derfor op til en af parterne at begære navneforbud i sagen, hvorefter retten tager stilling til om betingelserne for et navneforbud er opfyldt. Navneforbuddet gælder i udgangspunktet frem til, at der er afsagt dom, men

retten kan også ophæve navneforbuddet på et tidligere tidspunkt i sagen, såfremt de finder, at det ikke længere er nødvendigt med et navneforbud. Derudover kan navneforbuddet også strækkes til at gælde under en eventuel ankesag såfremt, at denne omhandler skyldsspørgsmålet. Navneforbuddet vil dermed først ophører når landsretten har afsagt dom i sagen. Hvis der derimod er tale om en anke som udelukkende vedrører sanktionsspørgsmålet vil navneforbuddet ikke kunne udstrækkes til at gælde under landsrettens behandling af sagen. Det er desuden ikke muligt at strække navneforbuddet til at gælde efter der er afsagt endelig dom.

Betingelserne for at der kan nedlægges et navneforbud er at den sigtede/tiltalte, forurettede eller vidner risikerer at blive udsat for farer eller unødvendige krænkelse. Et eksempel på, hvornår nogen risikerer at blive udsat for en sådan farer, at der bliver nedlagt navneforbud, er sager om organiseret kriminalitet, her risikerer vidner at blive udsat for voldsomme repressalier, hvorfor der kan blive nedlagt navneforbud i sådanne sager for at beskytte vidner. I forhold til den unødvendige krænkelse så er det en konkret vurdering som retten bør foretage, da det er vanskeligt at give et klart svar på, hvornår der er risiko for en sådan krænkelse. Udover hensynet til den enkelte borger, skal retten også tage stilling til sagens grovhed og samfundsmæssige betydning samt hvorvidt den sigtede har indtaget en særligt betroet stilling. Reglerne om navneforbud er altså en undtagelse til princippet i grundlovens § 65 om offentlighed og mundtlighed i retsplejen. Retten vil derfor hele tiden skulle foretage en afvejning mellem hensynet til den enkeltpersoner og hensynet til offentligheden og den samfundsmæssige betydning. Det vil derfor i sager med en særlig samfundsmæssig interesse tale imod, at der kan nedlægges et navneforbud, medmindre der er nogle særlige hensyn til den enkelte borger som ses at må veje tungere. Sager som har en sådan særlig samfundsmæssig betydning, at det vil kunne tale imod et navneforbud, ses at kunne være store økonomiske sager, terrorsager.

Overtrædelse af navneforbuddet

Hvornår er der så egentlig tale om en overtrædelse af et navneforbud? For at kunne svare på dette vil det være relevant at kigge på hvilke oplysninger som er omfattet af navneforbuddet. Det fremgår af RPL § 31, stk. 1, at *et navneforbud er et forbud mod offentlig gengivelse af en persons, navn, stilling og bopæl samt øvrige oplysninger, som vil kunne identificere den pågældende*. Navneforbuddet er altså et egentligt identifikationsforbud frem for kun at være et navneforbud, som begrebet ellers kunne

indikere.¹³ Et navneforbud omfatter derfor alle oplysninger, som vil kunne føre til, at det er muligt at identificere den pågældende person, som er omfattet af navneforbuddet. Hvilke oplysninger, som helt præcist vil være omfattet, kan variere fra sag til sag og jeg vil derfor i det efterfølgende komme ind på nogle eksempler for, hvornår der kan nedlægges navneforbud og hvornår der ikke kan nedlægges et. For eksempel, så vil det ikke være en overtrædelse at omtale en person kun ved alder og køn, som det f.eks. er tilfældet i Korsør-sagen, her bliver den sigtede omtalt som den 32-årige mand. Grunden til disse oplysninger altså ikke vil være en overtrædelse af navneforbuddet er fordi det ikke er muligt kun med informationen om hans alder og køn, at identificere ham. Et andet tilfælde hvor man heller ikke fandt at oplysninger om den sigtede ikke var en overtrædelse var i sagen U 1999.555 Ø, her blev det ikke anset som en overtrædelse af navneforbuddet at nævne personens medlemskab i Hells Angels, idet man mente der stadig var tale om en større personkreds og det ikke alene ud fra oplysningen om, at vedkommende var medlem af Hells Angels var muligt at identificere den pågældende. Forsvareren for sigtede begærede, at der blev nedlagt navneforbud i sagen og at dette også omfattede sigtedes medlemskab i Hells Angels. Anklagemyndigheden protesterede ikke mod navneforbud, men mod forbuddet om at gengive, at sigtede var medlem af Hells Angels. Landsretten udtalte her at ” *henset til at der hermed sigtes til en større kreds af en ubestemt flerhed af personer, ikke er egnet til at identificere kærende, stadfæster landsretten kendelsen, så vidt den er påkæret.*” Landsretten fremhæver dermed, at det ikke vil være alle oplysninger om en person, som vil være omfattet af et navneforbud, men at det skal være oplysninger, som gør det muligt direkte at identificere den pågældende person. Det er dog fortsat en vanskelig afvejning om oplysninger er en overtrædelse af et navneforbud eller ej. Retten er derfor nødt til i hver eneste sag at foretage en konkret afvejning af de oplysninger som kommer frem og om disse er nok til at være en overtrædelse af navneforbuddet.

Noget andet som også er afgørende for at vurdere om der er tale om en overtrædelse af et navneforbud, er at forstå, hvad der ligger i begrebet ”offentlig gengivelse”. Den nuværende formulering af bestemmelsen blev vedtaget i 1999. På dette tidspunkt havde den almindelige borger ikke de samme muligheder for at kunne dele oplysninger med offentligheden på samme måde som de har det i dag. I dag har borgerne adgang til adskillige sociale medier, som giver dem muligheden for at dele oplysninger med hinanden. Tilbage i 1999 var sociale medier ikke noget der fandtes og derfor står

¹³ Lovforslag nr. 78 af 5. november 1998, side 17 f

der heller intet sted i bestemmelserne om navneforbud noget om sociale medier. For eksempel så blev Facebook først grundlagt i 2004 og kom først rigtig til Danmark i 2007,¹⁴ altså en del år efter at den nuværende bestemmelse om navneforbud blev udformet. Det var derfor primært massemedierne og politiet, som havde mulighed for at dele oplysninger med den brede danske befolkning. Dette skaber en lang række af gråzone felter da der på tidspunkt for udformningen af bestemmelse ikke var sociale medier i samme grad og derfor ikke noget man har taget stilling til. Det er i dag primært på de sociale medier som Facebook og mediet X, at private borgere vælger at dele oplysninger omkring den sigtede. Jeg har derfor valgt at tage udgangspunkt i Facebook, da dette er det mest udbredte af de sociale medier i Danmark.¹⁵ Men hvornår er der så tale om offentlig gengivelse på sociale medier? Der ses ikke at være trykt retspraksis, som til fulde afdækker spørgsmålet om offentlig gengivelse på sociale medier. De efterfølgende afsnit vil derfor bestå af enkelte domme, samt enkelte scenarier, der vurderes at være sandsynlige for, hvordan en offentlig gengivelse kan forekomme på de sociale medier og som alle ville bidrage til at forsøge om definere, hvornår der er tale om offentlig gengivelse på de sociale medier. Facebookprofiler kan umiddelbart inddeles i to kategorier, de private og de offentlige. Ved de private er det kun dem, som personen er venner med, der kan se de opslag som personen laver, hvorimod ved en offentlig profil kan alle gå ind og se hvilke opslag personen har lavet eller delt. Dette er en interessant skildring i forhold til når folk deler oplysninger om en sigtet person, der er omfattet af et navneforbud. Det kan derfor også være relevant at kigge på om mængden af folk man kommer ud til spiller en rolle i forhold til vurderingen af om der er tale om en offentlig gengivelse. Der vil i udgangspunktet være stor forskel på om der er tale om en person med 30 venner på Facebook og en med 1000 venner på Facebook. Hvorvidt det i retspraksis spiller en rolle, hvor mange mennesker som oplysningen bliver delt med på Facebook, har det ikke været muligt at kunne sige præcist, men i dommen U 2018.629 Ø kom retten med en kort bemærkning, hvor de udtalte: ”Retten har i formildende retning lagt vægt på, at overtrædelserne af navneforbuddet er sket på T's Facebook-profil og må antages at have haft en begrænset udbredelse.” Det fremgår ikke af dommen hvorvidt Facebook profilen var offentlig eller privat, men retten ligger alligevel vægt på, at det skulle indgå som en formildende omstændighed, at der har været tale om en begrænset udbredelse. Man kan derfor forestille sig, at mængden af venner, samt hvorvidt personens Facebookprofil er offentlig eller privat, alt sammen spiller ind i forhold til om der er tale om en offentlig gengivelse og dermed en overtrædelse af navneforbuddet. Et lignende tilfælde hvor retten vælger at se det som en formildende

¹⁴ Lars Damgaard Nielsen, dr.dk, 16. maj 2012, Sådan blev Facebook en succes.

¹⁵ Danmarks Statistik, 17 august 2023, Danmark bruger sociale medier mest i EU.

omstændighed, at der ved en privat persons Facebookprofil er tale om en begrænset læserskare var i dommen SS 99-613/2022. I denne sag havde en 27-årig gengivet navnet på en sigtet i en straffesag, hvor der var nedlagt navneforbud. Den 27-årige valgte at erkende dette, med begrundelsen at flere af han ønskede at advarer folk mod personer som den sigtede. Den 27-årige udtalte endvidere, at han ikke var klar over der var navneforbud i sagen og havde heller ikke undersøgt dette yderligere, men så snart han blev klar over dette skyndte han sig at slette opslaget. Retten valgte at anse det som en formildende omstændighed at der var tale om en begrænset læserskare samtidig med, at opslaget ikke havde været tilgængeligt mere end 6 timer. Den 27-årige blev derfor idømt en bøde på 15.000 kr., i modsætning til udgangspunktet på 25.000 kr. i bøde for førstegangstilfælde.¹⁶ Der ses ikke i nogen af de ovennævnte domme, at der har været taget stilling til, antallet af venner den pågældendes Facebookprofil eller hvorvidt der har været tale om en privat eller offentlig profil. Men det ses dog alligevel, at det kan indgå som en formildende omstændighed, at der har været tale om et begrænset antal mennesker, der har haft mulighed for at blive bekendt med opslaget. Man kan dog også forestille sig, at der vil være forskel på om det er en helt almindelig borger som deler oplysningerne eller om det er en kendt person, som f.eks. en influencer der lever af de sociale medier og ofte har flere tusinde følgere, i forhold til vurderingen af om oplysninger er delt offentligt. Den kendte person vil i udgangspunktet nå ud til langt flere borgere end den helt almindelige dansker. Det har dog ikke været muligt at finde retspraksis på et sådan tilfælde, hvorfor det ikke er muligt at sige noget om, hvorvidt retten ville se anderledes på en kendt persons Facebookprofil frem for en privatpersons Facebook profil, hvis de delte de samme oplysninger.

Men hvad så med de tilfælde, hvor en person har delt, for eksempel den sigtedes Facebookprofil, inden retten har haft mulighed for at nedlægge et navneforbud, men at der så efterfølgende kommer et navneforbud, som var en af de situationer som opstod under Korsør-sagen. Kan borgeren sigtes for overtrædelse af navneforbuddet, hvis denne vælger ikke at fjerne opslaget fra sin Facebookprofil i det øjeblik, at retten nedlægger et navneforbud? Man kan jo argumentere for, at for hverdag det ligger på Facebook bliver det delt med nye mennesker såfremt, at der er tale om en offentlig profil. Er der derimod tale om en privat profil vil man kunne argumentere for, at informationen ikke bliver delt med nye mennesker efter, at der er nedlagt navneforbud. Men har dette overhovedet nogen betydning? Retten tog stilling til et lignende tilfælde i sagen U 2015.114 Ø. I denne sag havde Ekstrabladet

¹⁶ Danmarks domstole, udskrift af domsbogen. Sagsnummer SS 99-613/2022

skrevet en artikel i deres netavis før det var muligt for retten at tage stilling til et navneforbud. I denne artikel nævnte Ekstrabladet sigtede med navn og dagen efter artiklen var skrevet blev der nedlagt navneforbud i sagen. Forsvareren anførte derfor at en manglende fjernelse eller redigering af artiklen efter navneforbuddet var nedlagt ville være i strid med reglerne om navneforbud. Nye artikler som Ekstrabladet lavede efter navneforbuddet, opfyldte dog stadig kriterierne for navneforbuddet, men det var stadig muligt at finde den første artikel ved hjælp af bestemte søgeord. Byretten valgte at dømme Ekstrabladet for overtrædelse af navneforbuddet med begrundelsen i at Ekstrabladet ikke umiddelbart efter navneforbuddet var nedlagt fjernede artiklen eller redigerede den på en sådan måde, at det ikke længere var muligt at identificere sigtede. Landsretten valgte dog at frikende Ekstrabladet for overtrædelse af reglerne om navneforbud, med henvisning til legalitetsprincippet i straffelovens § 1. Det fremgår ikke direkte af landsrettens præmisser hvorfor de valgte at henvise til straffelovens § 1, men det kan blandt andet skyldes, at det ikke er tilladt at straffe med tilbagevirkende kraft. Sagen handlede imidlertid ikke om straf med tilbagevirkende kraft, men om hvorvidt Ekstrabladet var forpligtiget efter reglerne om navneforbud til at ændre indholdet på en sådan måde, at det ikke længere var muligt at identificere sigtede i sagen. En anden mulighed for, hvorfor landsretten henviste til legalitetsprincippet i straffelovens § 1 kan være at der ikke var hjemmel til at straffe for en uegentlig undladelsesforbrydelse.¹⁷ Såfremt landsretten var kommet frem til at Ekstrabladet havde skulle ændre artiklen således, at den ikke længere indeholdt personhenføre bare oplysninger, så ville denne afgørelse have været helt i tråd med formålet som reglerne om navneforbud har. Disse går ud på at borgere ikke skal udsættes for fare eller unødige krænkelser. Derudover kan det også vurderes at det nok havde været lovgivers intention at en sådan artikel burde blive ændret når der blev nedlagt navneforbud, men på tidspunktet, hvor loven blev vedtaget, var internettet ikke lige så udbredt. Problemstillingen ses ikke at blive indbragt for Højesteret lige foreløbigt, hvorfor landsrettens afgørelse kommer til at stå lidt alene.¹⁸ Eftersom landsretten valgte at frikende Ekstrabladet, må det vurderes at en sådan undladelse ikke er i strid med RPLs regler om navneforbud. Dommen kan derfor også sammenlignes med den situation, hvor en borger deler oplysninger om den sigtede inden, at der er nedlagt et navneforbud. Borgeren har også mulighed for enten at rette eller slette sit opslag og situationen bliver derfor helt lig med den situation som Ekstrabladet stod i, da de også havde mulighed for at redigere eller slette artiklen. På baggrund af dette så er det på det tidspunkt hvor oplysningerne bliver delt inden navneforbuddet er blevet nedlagt, ikke strafbart at dele disse, og man vil derfor ikke

¹⁷ Baumbach, Trine, Medieret 2. udgave 2021, Karnov Group, side 382-385

¹⁸ Baumbach, Trine, Medieret 2. udgave 2021, Karnov Group, side 386-387

efterfølgende kunne straffe den pågældende person, såfremt denne vælger ikke at redigere eller slette opslaget. Der er altså ikke i denne situation tale om en såkaldt undladelsesforbrydelse. Er situationen modsat den, at en borger vælger at dele eller lave et opslag efter, at retten har nedlagt navneforbud i sagen, så vil dette umiddelbart være en overtrædelse af navneforbuddet. Da der her sker en ny deling af oplysningerne og disse vil derfor blive omfattet af navneforbuddets regler og man risikerer derfor at bøde for dette.

En anden form for overtrædelse af navneforbuddet kan ske i det tilfælde, hvor en person i flere forskellige opslag har delt nogen oplysninger om den pågældende person. Oplysningerne hver for sig gør det ikke nødvendigvis muligt at identificere den pågældende, men hvis man lægger de forskellige oplysninger sammen, bliver det muligt at identificere personen. Dette var blandt andet tilfældet i sagen U 2001.237 Ø. I denne sag blev det vurderet, at der var sket en overtrædelse af navneforbuddet, idet et dagblad havde bragt to forskellige artikler, hvor i der fremgik oplysninger om den tiltalte. Artiklerne var blevet skrevet af to medarbejder uafhængigt af hinanden. Artiklerne i sin enkelthed var ikke en overtrædelse af navneforbuddet, men oplysningerne i de to artikler til sammen gjorde det muligt, at identificere den tiltalte i sagen og på den måde blev en overtrædelse af navneforbuddet. Omdrejningspunktet i sagen, blev derfor om dagbladet kunne straffes for en overtrædelse af navneforbuddet, da artiklerne isoleret set ikke var en overtrædelse af et navneforbud, men hvis man kombinerede oplysningerne fra de to artikler, blev det dermed muligt at identificere tiltalte og dermed blev det en overtrædelse af navneforbuddet. Dette kan også sidestilles med enkeltpersoners handlinger på sociale medier. Det er ikke sikkert at et bestemt opslag er en overtrædelse af navneforbuddet, men hvis den selv samme person laver flere opslag eller deler flere forskellige opslag og oplysningerne så til sammen vil kunne gøre det muligt at identificere på pågældende person, så vil der være tale om en overtrædelse af navneforbuddet. Sagen mod dagbladet vil derfor kunne sammen lignedes med scenariet for borgers deling af opslag på Facebook. Dette kan betyde, at borgere også skal være opmærksom på hvilke opslag de laver og hvilken oplysninger som fremgår af disse. Dette kan dog være vanskeligt for en almindelig borger at vurdere, om det er muligt at identificere den pågældende ud fra oplysningerne, hvorfor borgere ikke nødvendigvis kan gennemskue, hvilke opslag de kan dele og hvilke de ikke kan.

Et navneforbud blev også anset for at være overtrådt i sagen TfK 2003.88 Ø, da en journalist havde bragt en artikel, hvori han havde nævnt den sigtedes alder samt, at den sigtede, tidligere havde været forpagter af en bestemt kro. Den tiltalte i sagen udtalte sig til retten og fortalte, at han havde bestræbt sig på at overholde navneforbuddet samtidig med, at han ikke ønskede at uskyldige blev bragt under mistanke. Retten fandt dog forsat at navneforbuddet var overtrådt, da de oplysninger, som var blevet delt, gjorde det muligt at identificere den pågældende. Den betragtning som journalisten havde i, at han ikke ønskede at bringe en mistanke over uskyldige indgår ikke direkte af bestemmelsen eller forarbejderne til et navneforbud, men det må alligevel ses som et element i forhold til bedømmelsen af princippet om offentlighed i retsplejen. Denne betragtning vil være en balancering af hensynet til at beskytte den sigtede mod hensynet til at enkeltpersoners retfærdighed og omdømme.¹⁹ En situation fra nyere tid, hvor betragtningen om at en uskyldig ikke skal risikere at blive anset som en forbryder af offentligheden, udspillede sig i forbindelse med Korsør-sagen. Da politiet anholdt og sigtede den 32-årige var der en 29-årig som boede i samme landsdel som den 32-årige, men samtidig også delte både fornavn og efternavn med den sigtede. Den 29-årige oplevede derfor efterfølgende, at han modtog flere grimme beskeder fra personer han ikke kendte. Den 29-årig modtog også trusler såsom ”han skal dø.” Betragtningen om at uskyldige ikke skal bringes under mistanke kommer derfor i spil i afvejningen af, om den 29-årige lovligt kan gå ud offentligt på enten Facebook eller direkte til medierne og oplyse om, at han deler navn med den sigtede, men ikke er den person som politiet har i deres varetægt.²⁰ Der opstår derfor i denne situation et tilfælde, som det journalisten i sagen TfK 2003.88 Ø ønskede at undgå, nemlig at en uskyldig person, ender med at blive anset som en forbryder af offentligheden. Der ses ikke at være noget offentligt tilgængeligt praksis fra retten på en situation lignende den som den 29-årig er endt i. Det vil derfor være relevant at kigge på selve formålet med et navneforbud i forhold til vurderingen af om der vil være tale om en overtrædelse af navneforbuddet. Handlingen ville ud fra en direkte ordlydsfortolkning være en overtrædelse af navneforbuddet, da den 29-årig ville ende med at dele oplysninger som ville være omfattet af navneforbuddet. Det vil derfor være relevant at lave en formålsorienteret fortolkning. Formålet med et navneforbud er at beskytte borgere fra at blive udsat for farer eller unødvendige krænkelse. En sådan formålsfortolkning ses også er være foretaget i andre situationer, hvor handlingen i udgangspunktet ville være en overtrædelse, men at det ikke var formålet med bestemmelsen, at denne situation skulle straffes. Det ses blandt andet i forbindelse med lægelige indgreb og enkelte sportsgrene. I den situation, hvor en

¹⁹ Baumbach, Trine, Medieret 2. udgave 2021, Karnov Group, side 353.

²⁰ Ida Marie Lomholt Wismann, Tv2, 19. april 2023, 29-årig deler navn med den sigtede – er blevet bestormet på sociale medier.

læge foretager en amputation, vil der ud fra ordlyden være tale om en overtrædelse af straffelovens § 245. Det er dog åbenbart, at et sådan indgreb ikke er omfattet af formålet med straffelovens § 245 og der vil derfor være tale om materielt atypicitet. Materiel atypicitet går altså i bund og grund ud på at kigge på en bestemmelse med en form for sund fornuft, hvor man kigger på det overordnede formål med bestemmelsen samtidig med at man stiller spørgsmålet *”ville lovgiver, såfremt denne var blevet stillet over for scenariet, have sagt dette skulle straffes efter den pågældende bestemmelse?”*. Der er altså tale om helt ekstraordinære overtrædelser, som i udgangspunktet er omfattet af bestemmelsen, men som ikke bliver straffet, da handlingen falder helt uden for bestemmelsens kerneområde.²¹ Foretager man en sådan vurdering på den situation den 29-årige stod i under Korsør-sagen vil man med al sandsynlighed komme frem til, at det ikke vil være i overensstemmelse med bestemmelsen om overtrædelse af et navneforbud, jf. RPL § 32 a, jf. § 31. Da lovgiver ikke vil have haft til hensigt, at en uskyldig person skulle udsættes for krænkelse uden, at have mulighed for at gå ud offentligt og rense sit eget navn for at undgå at denne og dennes familie udsættes for trusler og andre krænkelse. Det må derfor vurderes at den 29-årige gerne må gå ud med det formål at rense sit eget navn, på en måde så han ikke kommer med yderligere oplysninger om den sigtede end, hvad der skal til få at få rensat sit navn. Det bliver derfor en afvejning af hensynet til den 29-årige interesse i at rense sit eget navn mod hensynet til at den sigtede ikke udsættes for unødige krænkelse og forholdes anonym i forhold til offentligheden. Hensynet til en uskyldige og udenforstående part må deres anses at være tungere end hensynet til, at den sigtede forholdes anonym over for offentligheden.

Straffen for overtrædelser af navneforbuddet

Hvis en person bliver fundet skyldig i at have overtrådt reglerne om navneforbud vil denne blive straffet med en bøde. Reglerne for hvad straffen vil være for at overtræde et navneforbud, fremgår af RPL § 32 b, stk. 2, hvor der står at overtrædelser af rettens forbud efter § 31 straffes med bøde, hvis den pågældende var bekendt med forbuddet. Det samme gælder, hvis den pågældende vidste eller burde vide, at sagen verserede ved retten, eller at politiet efterforskede sagen, og den pågældende ikke havde forhørt sig hos politiet, anklagemyndigheden eller retten om, hvorvidt der var nedlagt navneforbud. Det er derfor ikke kun handlinger med forsæt til at overtræde et navneforbud, der kan straffes, men også uagtsomhed kan straffes idet, at det fremgår af RPL § 32 b, stk. 2 at man vidste eller burde vide og den pågældende person ikke har forhørt sig med politi, anklagemyndighed eller

²¹ Gorm Toftegaard Nielsen, *Strafferet i Ansvar*, 5 udgave, 3. oplag, 2019, Djøf forlag, side 40-43.

retten. Det vil derfor ikke fritage en fra straf, at man ikke var klar over, at der var nedlagt navneforbud i sagen. Dette ses også i den ovennævnte dom SS 99-613/2022, hvor en person havde delt navnet på en der var omfattet af et navneforbud. Personen var ikke bekendt med at der var et navneforbud i sagen og i det øjeblik han blev bekendt med det slettede han også opslaget, men alligevel med at blive idømt en bøde på 15.000 kr.

Hvad angår straffen fremgår det af RPL § 32 b, stk. 2 at en person der overtræder et navneforbud straffes med bøde. Det fremgår dog ikke direkte af bestemmelsen hvad bødetaksten er, hvorfor det er relevant at kigge på retspraksis. I dommen U 2017.181 Ø fremgår det at *”Retten bemærker ved straffens fastsættelse, at straffen for overtrædelse af retsplejelovens § 31 som udgangspunkt bør fastsættes til 5.000 kr. for ét forhold i førstegangstilfælde.”* Den sigtede i sagen havde valgt på sin offentlige Facebook profil, ved i alt fire opslag, at bevidst have delt identiteten på en person, som var underlagt et navneforbud. Den sigtede blev derfor idømt en bøde på 10.000 kr., da man fandt det værende en skærpende omstændighed at sigtede havde været bevist om, at der var navneforbud i sagen, men alligevel havde delt identiteten på den pågældende person, som var omfattet af et navneforbud. Man valgte dog i 2018 at foretage en ændring til RPL § 32 b, således at bødetaksten på 5.000 kr. skulle hæves til 25.000 kr. Dette fremgår af bemærkningerne til bestemmelsen, at bødestørrelsen generelt skal femdobles, så i stedet for, at det giver en bøde på 5.000 kr. i førstegangstilfælde, skal det nu give en bøde på 25.000 kr. i førstegangstilfælde og en bøde på 50.000 kr. i andengangstilfælde.²² Dommen U 2017.181 Ø kan ikke i udgangspunktet bruges til at fastlægge hvad en eventuel bøde vil være på, da man året efter valgte at skærpe straffen for overtrædelser af navneforbuddet i det man valgte at bøden skulle femdobles ud fra den daværende takst på de 5.000 kr. men dommen kan anvendes til at belys, at retten vil anse det som en skærpende omstændighed, hvis man har været klar over at der forelagde et navneforbud i en sag, men trods dette, alligevel vælger at dele identiteten på den pågældende person,

Bøden på 25.000 kr. er dog ikke den eneste konsekvens, som det kan få for den, der overtræder navneforbuddet. Ved en overtrædelse af navneforbuddet risikerer man også at blive erstatningsansvarlig over for den pågældende person, som var omfattet af navneforbuddet og hvis identitet man har gengivet offentligt. Det har ikke været muligt at finde retspraksis på præcist, hvad størrelsen på en sådan tortgodtgørelse ligger på. Det ses dog i en bemærkning fra Peter Kofod Poulsen

²² Lovforslag L 2018-12-27 nr. 1719, bemærkninger til nr. 2.

under behandlingen af lovforslag L 2018-12-27 nr. 1719, hvor han udtaler at før ændringen lagde disse tortgodtgørelser mellem 10.000 kr. og 100.000, men at man ønskede at dette beløb skulle tredobles.²³ Det ses i nogle af de artikler som er blevet skrevet primært omkring Aalborg sagen, hvor der i begyndelsen var to personer sigtet. Her var der blandt andet en 31-årig fra Fyn, som gik ud offentligt og fortalte om, at ikke nok med, at hun var blevet idømt en bøde på 25.000 kr. så var hun også blevet idømt et større erstatningskrav til de to sigtede i sagen, eftersom hun havde delt oplysningerne om de sigtede på hendes Facebookprofil efter at retten havde nedlagt navneforbud omkring de to personer.²⁴ Det fremgår ikke ensartet af de forskellige artikler præcist hvor stort, et beløb der er tale om, hvorfor det ikke har været muligt at finde ud af, hvad et sådan erstatningskrav vil være på, men ud fra de mange forskellige artikler har erstatningskravet lagt i omegn af 50.000 kr. samlet set. . Der er altså tale om en stor økonomisk konsekvens for de personer, som ender med at overtræde et navneforbud.

Delkonklusion

Straffen for at overtræde et navneforbud i førstegangstilfælde er i dag en bøde på 25.000 kr og på 50.000 kr. i andengangstilfælde, men som det ses i det ovenstående er der elementer som kan indgå som formildende og skærpende omstændigheder. I forhold til begrebet "*offentlig gengivelse*" ses det, umiddelbart i retspraksis, at så snart noget er blevet delt på for eksempel Facebook, så vil det blive anset for at være gengivet offentligt. Det spiller derfor i udgangspunkt ikke ind, hvorvidt en person deler oplysningerne på en privat Facebookprofil eller på en offentlig Facebookprofil, der vil i begge tilfælde kunne være tale om en overtrædelse af et navneforbud. Men som det ses i dommene U 2018.629 Ø og SS 99-613/2022 vil det kunne indgå som en formildende omstændighed, hvis det bliver delt på en privatpersons Facebookprofil, da der vil være tale om en relativt begrænset læserskare. Modsat vil det kunne indgå som en skærpende omstændighed, hvis en person er klar over, at der er et navneforbud i en sag og på trods af dette alligevel vælger at dele oplysninger om den pågældende person, præcis som det var tilfældet i dommen U 2017.181 Ø. Men det er også værd at bemærke, at det hele tiden vil være en konkret vurdering af forskellige parametre om der er tale om skærpende eller formildende omstændigheder. For eksempel vil der blive kigget på, hvor længe det har været tilgængeligt, hvor mange det er delt med, om personen var klar over der var navneforbud.

²³ Lovforslag L 2018-12-27 nr. 1719, bemærkninger 1. behandling

²⁴ Tua Marie Meincke Holmboe, TV 2, 19. april 2023, 31-årig kvinde skylder 60.000 kroner for at dele oplysninger om formodet gerningsmand,

Oplysninger der bliver delt på Facebook inden retten har taget stilling til et navneforbud vil derimod ikke kunne straffes, da det på det pågældende tidspunkt ikke var ulovligt at dele disse oplysninger. En person der har delt oplysninger om en person som på et senere tidspunkt bliver omfattet af et navneforbud, vil ikke være pålagt at skulle fjerne oplysningerne efter, at retten nedlægger navneforbud i sagen. Dette kan også ledes ud af dommen mod Ekstrabladet, hvor de var sigtet for overtrædelse af navneforbud idet de ikke havde fjernet eller redigeret en artikel efter at der blev nedlagt navneforbud i sagen. Denne situation vil derfor kunne sidestilles med den situation hvor en privat person vælger at dele noget på Facebook inden, at der er blevet nedlagt navneforbud.

Hvad siger EMRKs regler?

EMRK blev vedtaget i 1950, og formålet var at beskytte europæiske borgere mod overgreb på deres menneskerettigheder. EMRK blev ratificeret af Danmark i 1953, men blev først formelt inkorporeret i dansk ret i 1992. Danmark er dermed også direkte forpligtiget til at følge reglerne i EMRK.²⁵ Hvis man kigger på EMRK så siger den ikke noget direkte om navneforbud i straffesager, som den danske retsplejelov gør. EMRK indeholder derimod på samme måde som grundloven et offentlighedsprincip. Grundlovens § 65 handler om, at offentlighed og mundtlig bør gennemføres i videst mulige omfang i retsplejen. Tilsvarende fremgår det af EMRK artikel 6, at enhver har ret til en retfærdig og offentlig rettergang, herunder at domme skal afsiges offentligt. De danske regler om navneforbud til derfor i udgangspunktet være i strid med EMRK artikel 6, da navneforbuddet er en indskrænkning af offentlighedsprincippet. Men offentlighedsprincipper er hverken efter grundloven eller EMRK absolut. At offentlighedsprincippet ikke er absolut betyder, at offentlighedsprincippet ikke er uden undtagelser. De mest væsentlige undtagelser til offentlighedsprincippet i dansk retspleje er derfor, navneforbuddet, referatforbuddet og dørlukning, hvor navneforbuddet er det mindste indskrænkende og dørlukning er det mest indskrænkende.²⁶ I Forhold til de danske regler om navneforbud er der en række artikler i EMRK som vil være relevante at kigge nærmere på. Udover EMRK artikel 6 om offentlighedsprincipper er der EMRK artikel 8 som omhandler retten til privatliv og familieliv, som relaterer sig til borgerens interesse i at forholde sig anonym og ikke udsættes for krænkelse. Samt EMRK artikel 10 som omhandler ytringsfriheden og derfor relaterer sig til medierne og borgernes

²⁵ Institut for menneskerettigheder, den europæiske menneskerettighedskonvention.

²⁶ Justitsministeriets rapport om ytringsfrihedens rammer og vilkår i Danmark, del 2, betænkning 1573, side 720

interesse i at ytre sig og gøre sig bekendt med oplysninger fra straffesager. Rettighederne i de tre artikler nyder en ligelig beskyttelse og afvejningen af de tre hensyn bør derfor være ligelig.²⁷

Artikel 6

Artikel 6 i EMRK handler om retten til en fair rettergang. Når det kommer til de danske regler om navneforbud, er det derfor vigtigt at kende til sammenhængen mellem en fair rettergang og navneforbuddet. Da Danmark har ratificeret EMRK i dansk ret er Danmark forpligtiget til at overholde bestemmelserne i EMRK. Det fremgår af EMRK artikel 6, stk. 1, 1. pkt., at enhver har ret til en retfærdig og offentlig rettergang. Det følger endvidere af EMRK artikel 6, stk. 1, 2. pkt., at domme skal afsiges ved et offentligt møde, men at retten har mulighed for at udelukke offentligheden helt eller delvist som det vil være tilfældet ved et navneforbud eller ved dørlukning. I Danmark bliver navneforbuddet anvendt med det formål at beskytte borgere fra at blive udsat for farer eller unødige krænkelse. Når de danske domstole skal tage stilling til at navneforbud, skal de derfor også tage stilling til om et navneforbud vil være i strid med offentlighedsprincippet i EMRK artikel 6, stk. 1. EMRKs artikel 6, stk. 2 handler om at enhver der anklages for en lovovertrædelse bør anses som uskyldig, indtil at det er bevist i overensstemmelse med loven. Princippet om at man er uskyldig til det modsatte er bevist indgår ligeledes som et af grundprincipperne i dansk ret, og er derfor også noget af det der relaterer sig til navneforbuddet. Princippet som også er kaldet uskyldsformodningen har til formål at beskytte borgere indtil anklagemyndigheden har bevist en at en person er skyldig og enhver rimelig tvivl skal komme den tiltalte til gode. Ligeledes er et af hovedformålene med navneforbuddet at beskytte borgere og samtidig sørge for, at de ikke bliver dømt i offentligheden, inden retten har haft mulighed til at tage stilling til skyldsspørgsmålet. Det har ikke været muligt at finde noget retspraksis fra EMD, hvor der direkte er blevet taget stilling til det danske navneforbud.

Artikel 8 og Artikel 10

I henhold til navneforbuddet i Danmark vil det være relevant at kigge på EMRK artikel 8 om retten til privat liv i sammenhæng med EMRK artikel 10 om ytringsfrihed. Det fremgår af EMRK artikel 8 at enhver har ret til respekt for sit privatliv. Bestemmelsen omfatter derfor blandt andet en ret til at

²⁷ Kjølbros, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention for praktikere, 5. udgave, 2020, side 1161.

kunne leve privat og undgå uønsket opmærksomhed.²⁸ Dette relaterer sig blandt andet til den situation, hvor en borger bliver involveret i en straffesag. Borgeren vil ofte i disse situationer forholde sig anonym så længe som muligt for at undgå at blive udsat for krænkelse i form af hadefulde kommentarer eller på anden hvis blive chikaneret. Derudover vil det i nogen tilfælde kunne gå ud over en persons omgangskreds, hvis de finder ud af en person, er involveret i en straffesag. En borger kan derfor være interesseret i at dennes identitet ikke kommer ud i samfundet før domstolene har afsagt en endelig dom. Borgeren vil derfor anmode om navneforbud for at beskytte sig selv eller sin nærmeste familie. I den situation hvor retten nedlægger en navneforbud, vil EMRKs artikel 10 ofte komme til at stå som en modpart til EMRKs artikel 8. Borgeren vil ofte påberåbe sig retten til at forholde sig anonym indtil en endelig dom samtidig med, at de kan have en interesse i at beskytte sine nærmeste. På den anden side står medierne og andre borgere og påberåber sig ytringsfriheden og at de har en ret til at ytre sig samtidig med, at de også har en ret til at viderebringe eller modtage informationer.

Ytringsfriheden er sikret ved EMRKs artikel 10. Denne bestemmelse handler om at enhver har ret til ytringsfrihed, meningsfrihed og friheden til at meddele eller modtage oplysninger eller tanker, uden at der sker indblanding fra offentlige myndigheder. EMRKs artikel 10 beskytter dermed udtrykkeligt den ret en borger har til at ytre sin holdninger, men også retten til at modtage tanker og oplysninger, en såkaldt informationsfrihed. EMRKs artikel 10 er derfor todelt og beskytter både retten til ytringsfrihed og retten til informationsfrihed. Noget af det som også er omfattet af EMRKs artikel 10 er retten til at modtage offentligt tilgængelige oplysninger. Det er derfor ikke tilladt for en stat af begrænse denne adgang til oplysninger som kunne have en offentlig interesse.²⁹ Det er dog vigtigt er lægge mærke til at ytringsfriheden efter EMRKs artikel 10 ikke er absolut, jf. EMRK artikel 10, stk. 2. Det fremgår af artikel 10, stk. 2 at *ytringsfriheden kan begrænses for at sikre domsmagtens autoritet og upartiskhed. Og "for at beskytte andres gode navn og rygte eller rettigheder"*³⁰ Vurderingen af ytringsfriheden bliver derfor to delt. På den ene side er borgerens interesse i at blive informeret om retssystemets arbejde og mediernes interesse i at oplyse befolkningen og på den anden side domstolene og deres interesse i at kunne forblive upartiske og deres interesse i at beskytte borgere fra krænkelse.³¹ Dette betyder derfor også, at der findes regler og situationer, som begrænser borgernes

²⁸ Kjølbros, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention for praktikere, 5. udgave, 2020, side 859.

²⁹ Justitsministeriets rapport om ytringsfrihedens rammer og vilkår i Danmark, del 1, side 272-273

³⁰ Kjølbros, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention for praktikere, 5. udgave, 2020, side 1160

³¹ Kjølbros, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention for praktikere, 5. udgave, 2020, side 1160

ret til ytrings- og informationsfrihed. Dette relaterer sig blandt andet til bestemmelser i straffeloven. Et eksempel fra straffeloven, hvor ytringsfriheden er blevet begrænset, er straffelovens § 266 b, der kriminaliserer racistiske ytringer. Et andet eksempel relaterer sig til reglerne i retsplejeloven om navneforbud, referatforbud og dørlukning, da alle disse begrænser medier og borgeres mulighed for at dele informationer om straffesager. Retten i Danmark skal tage stilling til en sags samfundsmæssige betydning når de vurderer om der skal nedlægges navneforbud i en sag, det er derfor i overensstemmelse med EMRKs regler om at en borger har ret til offentligt tilgængelige oplysninger. Ytringsfriheden spiller en helt central rolle i samfundet, da den sikre retten til at det er muligt at dele informationer og kunne forholde sig kritisk til politiske emner uden, at en person risikerer at blive retsforfulgt eller på anden måde hindret i at forholde sig kritisk til staten. Det er derfor også helt centralt, at retten tager højde for ytrings- og informationsfriheden når de nedlægger navneforbud.

I takt med at de sociale medier har udviklet sig, ses der også en tendens til at flere borgere benytter sig af ytringsfriheden.³² Dette kan skyldes flere faktorer, men den primære er nok, at det er enklere at sidde "anonym" bag en skærm og ytre sine holdninger om følsomme emner. Ytringsfriheden bliver derfor i høj grad benyttet på de sociale medier. Spørgsmålet er derfor om reglerne i EMRK også gælder på de sociale medier. En ytring er beskyttet af EMRKs artikel 10 uanset hvilket medie, der bliver brugt til udbredelsen. Det er derfor ligegyldigt om det sker i tv, radio, ved tale. En ytring på de sociale medier er derfor også beskyttet efter artikel 10.³³

Retten til ytringsfrihed er som tidligere nævnt ikke uden undtagelser, så længe indskrænkningen er foreskrevet ved lov og er nødvendig for et demokratisk samfund, jf. artikel 10, stk. 2 og der fremgår derfor også en udtømmende liste i artikel 10, stk. 2 for, hvornår en stat må indskrænke ytringsfriheden.³⁴ Der ses ikke at være nogen offentligt tilgængelige afgørelser fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol, EMD, hvor de direkte har taget stilling til navneforbud, eller lignende tiltag fra andre lande. Men en sag fra EMD som umiddelbart kan være relevant i forhold til de danske regler om navneforbud i retsplejeloven er sagen Axel Springer AG mod Tyskland. I denne sag fandt EMD i 2022 at det var en ulovlig indskrænkning af ytringsfriheden, at i domme Axel Springer AG en

³² Justitia-int.org, rapport om DIGITAL YTRINGSFRIHED OG SOCIALE MEDIER, side 2.

³³ Justitsministeriets rapport om ytringsfrihedens rammer og vilkår i Danmark, del 1, side 275-276

³⁴ Justitsministeriets rapport om ytringsfrihedens rammer og vilkår i Danmark, del 1, side 281

bøde for at have offentliggjort personlige oplysninger om den sigtede (X) i en straffesag efter EMRKs artikel 10. Sagen blev en afvejning af hensynet til privatlivets fred efter EMRKs artikel 8 og hensynet til ytringsfriheden efter EMRKs artikel 10. Omdrejningspunktet i sagen blev om det at idømme Axel Springer AG en bøde for overtrædelse af den tyske lovgivning som beskytter enkeltpersoners ret til privatliv, idet den forbyder en offentliggørelse af visse personlige oplysninger, var en overtrædelse af reglerne om ytringsfrihed eller om der var tale om en sådan lovlig indskrænkning af ytringsfriheden. Mediet havde bragt to artikler om en tv-kendis som var blevet taget i besiddelse af kokain og i den forbindelse havde de også offentliggjort et billede af den anholdte. De tyske domstol kom frem til at artiklerne var i strid med tysk lovgivning om forbud med at bringe visse personoplysninger. Mediet Axel Springer AG, mente at denne lovgivning begrænsede deres ytringsfrihed i en sådan grad, at det var i strid med EMRKs artikel 10 og mediet ønskede derfor at lovgivningen blev ændret og indbragte dermed sagen for EMD. EMD udtaler i forbindelse med sagen, at der bør lægges vægt på om personen er kendt i offentligheden på forhånd eller om der er tale om en privat person som ikke allerede er offentligt kendt. I den forbindelse udtalte EMD at borgeren, som ikke allerede er offentligt kendt, bør nyde en større beskyttelse fra at få sine personlige oplysninger delt i offentligheden, end en person som allerede er offentligt kendt. EMD lagde derfor vægt på at X var en kendt skuespiller og havde deltaget i en meget populær tv-serie i Tyskland. Derudover lagde EMD også vægt på i deres afgørelse at X tidligere havde udtalt sig i interviews om sit privatliv. Det kan udledes fra EMDs afgørelse i Axel Springer AG mod Tyskland, at der ofte kan opstå en konflikt mellem EMRKs artikel 8 og 10 og selvom en borger har ret til privatliv, så betyder det ikke, at ytringsfriheden altid må vige for retten til privatliv, da man i sagen fandt frem til at det ikke var i overensstemmelse med EMRK at idømme Axel Springer AG bøder for at have delt simple personoplysninger om en enkeltperson.

En anden sag fra EMD, hvor de derimod kom frem til, at der var tale om en lovlig indskrænkning af ytringsfriheden var Pastörs mod Tyskland. I denne sag blev et tysk parlamentsmedlem idømt 8 måneders fængsel idet han i en tale på *Holocaust Remembrance Day* havde kommet med udsagn om at jødeudryddelsen var løgn og blev brugt som politisk propaganda og på den måde benægtede at det skulle være foregået. I Tyskland er bevidst ærekrænkelser ulovlig og kan straffes med fængsel helt op til 5 år såfremt det sker offentligt, og derudover er det ulovlig at ærekrænke en afdød person. Der er derfor en direkte indskrænkning af ytringsfriheden i tysk ret, da det ikke er tilladt at ærekrænke andre personer offentligt eller afdøde personer. Klageren i sagen anførte for EMD at enhver havde ret til at ytre sig. EMD udtalte at indskrænkninger i ytringsfriheden skal foretages med en stor forsigtighed,

men at indskrænkningerne i EMRK artikel 10, stk. 2 også gælder for folkevalgte repræsentanter i parlamentet. Selvom disse kan have en udvidet ret til at udtale sig, er denne ret ikke uden undtagelser. Det fremgår af EMRK artikel 10, stk. 2 at retten til ytringsfrihed kan indskrænkes, hvis det er nødvendigt i et demokratisk samfund og for at beskytte andres gode navn og rygte. EMD lagde vægt på at udtalelserne var blevet fremført forsætteligt og indeholdte løgne om forfølgelsen af jøderne og var egnet til at ærekrænke jøderne. EMD fandt derfor frem til at der var tale om en lovlig indskrænkning af ytringsfriheden og at det derfor ikke var i strid med EMRK at idømme parlamentsmedlemmet en fængselsstraf på 8 måneder.

De danske regler om navneforbud indskrænker også ytringsfriheden idet det ikke er tilladt i sager med navneforbud at offentliggøre visse personlige oplysninger, på samme måde som den tyske lovgivning der var tale om i Axel Springer AG mod Tyskland. Sagen handlede ikke direkte om navneforbud i straffesager, men der var flere elementer som kan sidestilles med de danske regler om navneforbud. Som det også ses i dommen, skal der tages højde for den samfundsmæssige interesse i de forskellige oplysninger og retten i Danmark skal derfor have dette med i overvejelserne når de skal nedlægge navneforbud. Dette fremgår dog også direkte af den danske bestemmelse i RPL § 31, stk. 3. En anden lighed som ses mellem den danske praksis om navneforbud er, at det vil tale imod at der skal nedlægges et navneforbud i den situation, hvor en person har anvendt medierne til udtale sig. EMD udtalte at det at X havde i flere interviews udtalt sig til medierne om sit privat liv, hvilket talte imod, at denne kunne påberåbe sig EMRKs artikel 8 om retten til privatliv. Princippet som EMD udtaler sig om, hvor en person, som er gået til de offentlige medier og afgivet interviews eller på anden måde offentligt sætter sig i offentlighedens kendskab taler imod, at denne person vil kunne påberåbe sig en form for anonymitet i forbindelse med mediers dækning af straffesager. Dette princip blev også en faktor i sagen U 2015.2008 H. Her lagde Højesteret også vægt på det, at de sigtede havde gjort det muligt for offentligheden at blive bekendt med deres identitet, idet de havde lagt videoer på nettet, hvor de fremstod let genkendelige. Højesteret valgte dog alligevel i sagen at nedlægge et navneforbud med begrundelsen, om at de sigtede ikke var blevet gjort bekendt med sigtelsen og at der derfor var en hensyn til politiets efterforskning som begrundede indskrænkningen af ytringsfriheden i forhold til mediernes dækning. I den relativt lille mængde af retspraksis fra Danmark er der meget få afgørelse, hvor retten har gjort hensynet til ytringsfriheden klart.³⁵ Der er dog alligevel

³⁵ Trine Baumbach, strafferet og menneskeret, 1. udgave, 2014, side 325-326.

en nyere afgørelse, hvor landsretten har taget stilling hensynet om ytringsfriheden i forbindelse med et navneforbud. Det er i sagen U 2022.3335. I denne sag var der tale om en overtrædelse af navneforbuddet i en sag om hæleri, idet der i en artikel fremgik sådanne oplysninger, som gjorde det muligt at identificere den sigtede. Landsretten fandt i deres afgørelse, at det var i overensstemmelse med EMRK artikel 10 at håndhæve navneforbuddet. I deres begrundelse herfor lagde landsretten vægt på selve hensynet til den sigtede, der ikke var offentligt kendt på forhånd, det tidligere stadie som efterforskningen i sagen var på og på at det fortsat var muligt for medierne at dække sagen fyldestgørende uden, at det var nødvendigt at offentligt gøre den sigtedes identitet. Landsretten fremhæver dermed, at de har vurderet navneforbuddet i forhold til hensynet om ytringsfriheden og at selvom dette er en indskrænkning af ytringsfriheden, så finder de betingelserne herfor opfyldt i det de vægter hensynet til borgeren samt hensynet til efterforskningen vejer tungere i det pågældende tilfælde.

I sagen Pastörs mod Tyskland var omdrejningspunktet om de ytringer som et parlamentsmedlem i Tyskland var kommet med om holocaust var omfattet af ytringsfriheden eller om det var berettiget at de tyske domstole idømte denne 8 måneders fængsel for ytringerne. Selvom sagen ikke drejer sig om navneforbud er der alligevel elementer fra sagen, som kan være relevante. EMD udtalte i sagen at indskrænkninger som var til for at beskytte borger ville være i overensstemmelse med EMRK samtidig med at parlamentsmedlemmer ikke havde on total ytringsfrihed. På samme måde som de tyske regler indskrænker ytringsfriheden, så er de danske regler om navneforbud også en indskrænkning i ytringsfriheden. Dette understreger at staterne i berettiget til at have regler som indskrænker ytringsfriheden, så længe de har et samfundsmæssigt hensyn.

Delkonklusion

EMRK blev ratificeret af Danmark tilbage i 1953 og i 1992 blev det inkorporeret i dansk ret. Det betyder at EMRK har direkte betydning i Danmark og der er derfor også en række hensyn som retten skal have med i betragtningen når de skal nedlægge navneforbud. Mange af disse hensyn er allerede en central del af dansk ret. EMRKs artikel 6 indeholder på samme måde som grundlovens § 65 et princip om offentlighed og at dette bør gennemføres i videst mulige omfang. Offentlighedsprincippet i EMRK er ligesom i grundloven ikke uden undtagelser og derfor kan offentligheden udelukkes helt eller delvist såfremt det opfylder kravene herfor. Udover artikel 6 underholder EMRK også andre

bestemmelser som er relevant i forbindelse med navneforbuddet. Den ene er artikel 8, som handler om retten til privatliv og den anden er artikel 10, som handler om retten til ytrings- og informationsfrihed. De to hensyn står dog lidt som to modhensyn over for hinanden i forhold til navneforbud. Afvejningen som retten skal foretage når de vil nedlægge navneforbud, er mellem hensynet til den enkelte borger og hensynet til medierne/borgernes ytringsfrihed i forhold til straffesagen, hvor der er nedlagt navneforbud i. Hensynet mellem artikel 8 og 10 ses også at være en betragtning i sagen Alex Springer AG mod Tyskland. Her udtalte EMD at et hensyn til en borgers privatliv bør veje tungere for en som ikke er offentligt kendt modsat en offentligt kendt person. Derudover så var det ikke i overensstemmelse med EMRKs regler at idømme Axel Springer AG en bøde for at have haft personoplysninger i en artikel om en kendt skuespiller som var blevet dømt i en straffesag. En anden sag fra EMD hvor man modsat Alex Springer AG mod Tyskland fandt, at der ikke var tale om en ulovlig indskrænkning af ytringsfriheden var i sagen Paströs mod Tyskland. Her kom EMD frem til, at den tyske lovgivning som gjorde det ulovligt at ærekrænke personer offentligt samt at ærekrænke afdøde. Der kan ud fra denne lovgivning trækkes visse ligheder til reglerne om navneforbud. Navneforbuddet har til formål at beskytte borgere, der er involveret i straffesager, mod krænkelse på samme måde som den tyske lovgivning havde til formål at beskytte enkelt personers gode navn og rygte.

Problematikker ved de nugældende regler?

Debatten om hvorvidt reglerne om navneforbud har fuldt med den teknologiske udvikling eller om der bør ske en lovændring er altså endnu engang blusset op i forbindelse med Korsør-sagen, hvor den 32-årige fik delt sit navn på de sociale medier inden retten fik nedlagt navneforbud. Der har to gange tidligere været sat fokus på denne problematik. Første gang var tilbage i 2010 i den tidligere nævnte sag U 2010.1427 H, hvor en jetset-dronning blev dømt for besiddelse af kokain. I forbindelse med denne sag satte, forskningschef i mediejura, Oluf Jørgensen, fokus på at han mente, at der skulle ske en lovændring således, at der var et automatisk navneforbud.³⁶ Debatten blussede igen op i 2014, hvor en tidligere professionel cykelrytter var sigtet for blufærdighedskrænkelser af en 7-årig pige. Her endte det med at den sigtede gik ud offentligt og erkendte at han var sigtet i sagen, efter folk havde identificeret ham på de sociale medier. I forbindelse med denne sag var Oluf Jørgensen endnu engang

³⁶ Journalisten.dk, Mediejurist: Navneforbud skal være automatisk, Mathias Bencke Fremmen, 16. juni 2010

ude og appellere om, at det var nødvendigt med en lovændring og at der derfor burde være et automatisk navneforbud, som gælder for sigtede, forurettede og vidner, medmindre deres identitet har en særlig samfundsmæssig interesse eller at den pågældende giver et samtykke.³⁷

Den overordnede problematik i forhold til navneforbuddet ligger ikke ved massemedierne, da de generelt er gode til at respektere ikke at dele navne og billede på den mistænkte eller sigtede i en sag. Dette skyldes blandt andet at massemedierne er underlagt en relativ streng lovgivning i form af medieansvarsloven samt de presseetiske retningslinjer. Medieansvarsloven og de presseetiske retningslinjer danner derfor til sammen tydelige rammer for, hvordan massemedierne skal forholde sig og agere når der er nedlagt navneforbud i en sag. Problemerne i forhold til navneforbuddet opstår i kraft af de sociale medier og den folkekompetence, som de sociale medier bærer med sig. På de sociale medier har helt almindelige borgere mulighed for både hurtigt og til mange, at dele både navn og billede på den mistænkte eller sigtede i en straffesag og derigennem ”dømme” en person før retten har taget stilling til om personen er skyldig eller uskyldig. Mange borgere gør ofte dette uden at sætte sig ind i om der er navneforbud eller ej, samtidig med at mange borgere ikke nødvendigvis tænker yderligere over, hvad det er de deler. I det store hele kan man argumentere for, at den teknologiske udvikling er løbet fra reglerne om navneforbud og at der derfor er brug for en lovændring. Måden reglerne er udformet på i dag kom på et tidspunkt, hvor sociale medier ikke eksisterede i samme omfang, som de gør i dag og almindelige borgere har ved hjælp af de sociale medier fået mulighed for at dele oplysninger med en bred andel af befolkningen på samme måde som massemedierne kan det.

Et af de største kritikpunkter i forhold til de nuværende regler om navneforbud drejer sig om, hvorvidt reglerne giver en tilstrækkelig beskyttelse af borgerne i forhold til de sociale medier. Ud fra de nuværende regler så nedlægger retten navneforbud i sagen og dette sker som oftest ved grundlovsforhøret og selv om retten kan nedlægge navneforbud på et tidligere tidspunkt i sagen end grundlovsforhøret, er det ikke særligt ofte at dette er tilfældet. Et grundlovsforhør sker sjældent umiddelbart efter anholdelse. Den sigtede skal blot inden for 24 timer efter at han er blevet anholdt stilles for en dommer, jf. grundlovens § 71, stk. 3. Det vil altså sige, at der kan gå op til 24 timer før

³⁷ Nyheder.tv2.dk, Mediejurist efter Brian-Holm-sag: drop navneforbud, Christian Barfoed, 30. maj 2024.

det er muligt at nedlægge navneforbud. Det tager dog ikke lang tid for at dele oplysninger på sociale medier og borgere er derfor på disse 24 timer frit stillet til at dele oplysninger om den sigtede på sociale medier og dermed forsvinder effektiviteten af navneforbuddet også. Dette var for eksempel tilfældet i både Aalborg-sagen og Korsør-sagen.

Et andet kritikpunkt af de nuværende regler, som også hænger lidt sammen med det første, er at rigtig mange mennesker kan nå at være blevet bekendt med de oplysninger, der er blevet delt og det er dermed ikke muligt at trække dem tilbage igen. Selvom enkelte alligevel vælger at slette opslaget, så er man ikke forpligtiget til dette. Problematikken er på en måde todelt. For det første så kan oplysningerne på tidspunktet, hvor der bliver nedlagt navneforbud være nået ud til en stor del af den danske befolkning. For eksempel er en meget stor del af befolkningen i dag bekendt med den sigtede i Korsør-sagens identitet, på trods af at der foreligger et navneforbud i sagen. Dette skyldes blandt andet at den sigtede fik sin Facebookprofil med billede og navn delt på de sociale medier. For det andet kan det være vanskeligt at få disse oplysninger fjernet oplysningerne fra internettet når de først er kommet derud. Borgere er blandt andet ikke forpligtiget til at fjerne opslag, som er lavet inden der blev nedlagt navneforbud i sagen, og de vil derfor fortsat kunne ses og deles, selv om nye delinger efter navneforbuddet vil være i strid med reglerne om navneforbud og dermed være strafbare. Dette blev blandt andet stadfæstet af landsretten i dommen U 2015.114 Ø, hvor Ekstrabladet ikke blev pålagt at fjerne eller ændre en artikel, som var udgivet før der var nedlagt navneforbud og som indeholdt personhenførbare oplysninger. Landsrettens afgørelse kan derfor forekomme diskutabel, med henblik på netop den almindelige borgeres mulighed for at dele oplysninger på de mange sociale medier uden at skulle være forpligtiget til at fjerne disse oplysninger i det øjeblik retten nedlægger navneforbud i sagen. Sagen fra 2015 mod Ekstrabladet illustrerer derfor en af de vanskeligheder, som forudgående omtale bringer med sig i forhold et navneforbuds formål og effektivitet.³⁸ Dette hænger derfor også sammen med et helt almindeligt udtryk som der er i samfundet om at *"internettet aldrig glemmer"* og i det ligger, at hvis noget først er kommet på nettet, så vil det næsten altid være muligt at finde frem igen, hvis man leder længe nok, og dermed forsvinder det aldrig. Problematikken i at *"internettet aldrig glemmer"* ses i forbindelse med sagen U 2010.1427 H om jetset-dronningen som blev taget for besiddelse af kokain og artikler skrevet af hende inden navneforbuddet blev nedlagt var blevet læst af ca. 28.000 personer. Hun har efterfølgende forsøgt at få fjernet alle artikler fra nettet

³⁸ Jakobsen, Schaumburg-Müller, Medieretten del 1, 2. udgave, 2021, Djøf forlag, side 706.

om hendes fortid. Det har dog overhovedet ikke været muligt og hun har derfor ikke mulighed for at blive glemt helt igen, da man altid kan søge historien frem.³⁹ Derudover så er et selskab som META der står bag blandt andet Facebook og Instagram næsten umulige at få til at samarbejde om at slette oplysninger, som eventuelt skulle florere på deres sociale medier. På baggrund af dette svækkes navneforbuddets betydning for borgeren betydeligt, da borgeren allerede vil have sin identitet offentlig gjort og at det vil være muligt at finde frem til disse oplysninger selvom der efterfølgende kommer et navneforbud.⁴⁰ Personer som ender med at blive frikendt i sager, hvor der har været navneforbud, vil derfor, hvis deres oplysninger er blevet delt inden et navneforbud, forsat kunne kobles til forbrydelsen, som det skete med den ene af de sigtede i Aalborg-sagen. Udover personer som egentligt er omfattet af et navneforbud risikere at blive udsat for unødvendige krænkelse, så risikere man også at den offentlige opfattelse af en person, som den 32-årige fra Korsør-sagen, der er sigtet i en så grov sag bliver anset som skyldig i det offentlige, hvilket i værste tilfælde risikerer at påvirke nævninge og de dermed vil få vanskeligere ved at se objektivt på sagen og derfor også risikere at have dømt ham på forhånd.

Et tredje kritikpunkt som der ses at være med de nuværende regler, som måske også er den mest alvorlige problematik er, at det kan være vanskeligt for borgerne at gennemskue, hvad deres retsstilling er og at der dermed mangler noget gennemsigtighed i reglerne. Det kan være vanskeligt for en borger at finde ud af helt præcist, hvornår de kan dele oplysninger og hvornår de ikke kan dele oplysninger. Ofte så har borgerne ikke forsæt til at bryde reglerne om navneforbud og sætter sig nok heller ikke altid ind i hvilke sager, der er navneforbud og hvilke der ikke er. Borgere vælger derimod ofte at dele opslag fordi deres venner har delt det og den vej igennem ikke er opmærksomme på om, der er blevet nedlagt navneforbud imellem tiden mellem kammeraten har delt et opslag og de selv gør det. Det fritager ikke borgere fra straf, at de ikke kender loven og bestemmelsen om navneforbud indeholder også et element, som gør det muligt at straffe for uagtsomhed. Derudover som det ses i dommen U 2015.114 Ø er aviser ikke forpligtiget til at slette eller redigere en artikel, som er skrevet før retten, har nedlagt navneforbud. Udover at det skaber en problematik i, at den almindelige borger heller ikke er forpligtiget til at skulle slette opslag, som da har lavet før navneforbuddet og oplysningerne derfor blive ved med at være tilgængelige. Det at en avis ikke er forpligtiget i at fjerne

³⁹ Ekstrabladet.dk, Jetset-dronningen vil have slettet sin fortid, Julie Kragh, 30 marts 2017.

⁴⁰ Jakobsen, Schaumburg-Müller, Medieretten del 1, 2. udgave, 2021, Djøf forlag, side 705.

eller redigere artiklen kan også være med til at skabe en forvirring blandt borgerne. En stor del af befolkningen får deres informationer fra medierne, derudover har medier en rolle som samfundets vagthund. Borgere burde derfor også kunne gå ud fra at oplysninger, der fremgår, af artikler er tilladt at videredele på Facebook eller andre sociale medier. Dette skyldes, at det kan være vanskeligt for en borger at gennemskue, hvorvidt der er nedlagt navneforbud i en sag eller ej og massemedierne er vant til at håndtere sager med navneforbud. Hvis en borger læser en artikel hvori der fremgår personhenførbare oplysninger, som den omhandlende i U 2015.114 Ø risikerer borgeren at overtræde reglerne om navneforbud ved at dele artiklen på sin Facebookprofil og derved risikerer borgeren at blive idømt en bøde på 25.000 kr., selvom de aldrig ville have delt det, såfremt de havde været klar over, at der var navneforbud i sagen. Med den udformning som reglerne har lige nu, risikerer man at skabe en lang række nye unødvendige straffesager, som egentligt kunne være undgået, hvis reglerne havde været anderledes.

Mulige ændringer

Det kan være vanskeligt lige at se, hvordan man bedst muligt løser de nuværende problematikker i forhold til navneforbuddet. Landsforeningen af forsvarsadvokater er derfor kommet med et bud på, hvordan de mener, at man kan løse nogen af de problematikker, som der er ved de nuværende regler. Landsforeningen af forsvarsadvokater er kommet med et forslag om et automatisk navneforbud i straffesager. Det vil sige, at de foreslår, at man vender reglerne om og siger at udgangspunktet i straffesager skal være at der er navneforbud indtil retten vurderer at hensynet til den offentlige interesse bør veje tungere end hensynet til den enkelte borger og dermed ophæver navneforbuddet. Som begrundelse for dette skriver landsforeningen blandt andet ” *Et navneforbud har i praksis ingen betydning, såfremt sigtedes navn allerede er offentliggjort, inden retten når at træffe afgørelse* ”.⁴¹ De henviser her til at de mener, at hvis en persons navn når at florere på sociale medier inden retten tager stilling til at navneforbud, så vil navneforbuddet ikke have den store virkning når det bliver nedlagt. RPL § 31 begrænser kun retten til offentlig gengivelse af den pågældendes identitet når der er nedlagt navneforbud, men denne offentlige gengivelse er ofte sket inden og i en sådan grad, at en stor del af offentligheden er bekendt med identiteten. Derudover så regulerer reglerne i RPL § 31 ikke at man mundtligt kan dele oplysningerne med mindre grupper og derfor er problematikken i at folk kan nå

⁴¹ Landsforeningen af forsvarsadvokater, 18. april 2023, Forsvarsadvokaterne: Tiden er løbet fra reglerne om navneforbud

at dele oplysningerne på sociale medier så stor. I overvejelserne om et automatisk navneforbud bør indføres i Danmark er det nødvendigt at have EMRKs regler med i betragtningen. Da det fremgår af EMRKs artikel 10 at der er ytrings- og informationsfrihed og et automatisk navneforbud vil være en endnu større indskrænkelse af denne ret end de nuværende regler om navneforbud. Det er derfor nødvendigt at kigge på om det automatiske navneforbud kan opfylde kriterierne for, hvornår man kan indskrænke retten til ytringsfrihed. Et element, som her vil kunne tale imod et automatisk navneforbud ses i EMDs afgørelse Axel Springer AG mod Tyskland, hvor man mente at avisen var berettiget til at dele personoplysninger for at kunne dække en historie fyldestgørende. Men at dette bør være en konkret vurdering fra sag til sag.

Landsforeningen nævner derfor også at et navneforbud ikke kun handler om at beskytte den sigtede men handler også om:

- *At undgå påvirkning af en igangværende efterforskning, f.eks. beskadigelse af spor ved at nysgerrige opsøger sigtedes bopæl*
- *At sikre, at personer med relevant viden kontakter politiet, og ikke undlader fordi de tror, at rette gerningsmand er pågrebet*
- *At undgå risikoen for at uskyldige hænges ud for alvorlige forbrydelser.*
- *At undgå at Politi og Kriminalforsorg skal bruge ressourcer på at beskytte sigtedes sikkerhed.⁴²*

Landsforeningen mener derfor at et automatisk navneforbud ikke kun vil kunne beskytte den sigtede imod at blive krænket eller udsat for farer, men også at det vil kunne hjælpe politiet under deres efterforskning samt at det vil spare samfundet for en lang række ”unødvendige” straffesager, som dem vi ser for tiden, hvor politiet bliver nødt til at efterforske og måske endda retsforfølge borgere som har overtrådt reglerne for navneforbud. Justitsministeren har været ude og sige i et svar til retsudvalget at alene i Korsør-sagen modtog politiet 123 anmeldelser om overtrædelser af navneforbuddet, der var nedlagt i sagen.⁴³ Landsforeningen af forsvarsadvokater er derfor af den opfattelse at et automatisk navneforbud ville kunne hindre mange af disse overtrædelser og på den

⁴² Landsforeningen af forsvarsadvokater, 18. april 2023, Forsvarsadvokaterne: Tiden er løbet fra reglerne om navneforbud

⁴³ Retsudvalget 2022-23 (2. samling), Supplerende besvarelse af spørgsmål nr. 611 (Alm. del) fra Folketingets Retsudvalg.

måde spare politiet fra at bruge en masse ressourcer på at forfølge disse anmeldelser. Dette vil derfor også kunne være et argument for at det automatiske navneforbud kan være i overensstemmelse med EMRKs artikel 10. Da det kan ses som nødvendigt for at forebygge uorden eller forbrydelser og for at beskytte enkelte borgers gode navn eller rettigheder.

På den modsatte side af Landsforeningen for forsvarsadvokater står brancheforeningen Danske Medier. De Danske Medier mener, at det vil være en alt for stor indskrænkning af offentlighedens adgang til straffesager, hvis der bliver indført et automatisk navneforbud i straffesager. Mads Brandstrup der er direktør for Danske Medier har udtalt til DR *"Vi synes, det er en virkelig dårlig ide. Vi har et princip om, at der er offentlighed i vores retspleje, og at vi har et åbent demokrati. Hvis der kommer et forbud mod offentlighed, så bevæger vi os væk fra det."*⁴⁴ Danske Medier står derfor med en skeptisk holdning til Landsforeningen af forsvarsadvokaters forslag om et automatisk navneforbud i straffesager, da de ser det som en begrænsning og at det vil blive vanskeligere journalisters pligt til at dække straffesager fyldestgørende. Danske medier er derfor af den holdning at man ikke bør indføre et automatisk navneforbud, da det vil stride imod offentlighedsprincippet. Justitsminister Peter Hummelgaard har også været ude og udtale sig om Landsforeningen af forsvarsadvokaters forslag om et automatisk navneforbud. Justitsministeren deler de Danske Mediers holdning til et automatisk navneforbud, idet han mener at et automatisk navneforbud vil være i strid med princippet om offentlighed. Peter Hummelgaard udtalte blandt andet i en besvarelse til retsudvalget *"Et sådant generelt forbud vil således grundlæggende stride mod det almindelige udgangspunkt om offentlighed i retsplejen. Offentlighedsprincippet må grundlæggende betragtes som et gode, da borgerne – og ikke mindst pressen – således har adgang til at kontrollere, hvordan retsplejen udøves. Efter min opfattelse er det mest hensigtsmæssigt, at domstolene i hver enkelt sag vejer den enkeltes interesse i at få nedlagt et navneforbud op mod den offentlige interesse i at kunne få oplyst den pågældendes identitet."*⁴⁵ Peter Hummelgaard lægger dermed også vægt på at han mener at det udelukkende bør være retten, der i hver enkelt sag bør tage stilling til om der skal være et navneforbud eller ej, som det er praksis i dag. Peter Hummelgaard lægger desuden vægt på, at der i de nuværende regler er mulighed for, at man nedlægger navneforbud tidligere i sagen end ved et grundlovsforhør, såfremt der er behov for det og hvis det er praktisk muligt. Der er med de nugældende regler ganske vist mulighed for at

⁴⁴ Silas Bay Nielsen, dr.dk, 18. april 2023, Forsvarsadvokater vil have automatisk navneforbud i straffesager.

⁴⁵ Retsudvalget 2022-23 (2. samling), Besvarelse af spørgsmål nr. 611 (Alm. del) fra Folketingets Retsudvalg.

nedlægge et navneforbud på et tidligere tidspunkt i en sag end ved grundlovsforhøret, dette sås blandt andet også i den tidligere benævnte sag U.2018.3503 H, hvor der blev nedlagt navneforbud i sagen inden der var sket sigtelse. Det automatiske navneforbud ville derfor som Peter Hummelgaard også siger ikke være nødvendigt, da retten allerede på nuværende tidspunkt har mulighed for at nedlægge navneforbud tidligere end grundlovsforhøret. Problemet er dog ofte den, at det ikke er praktisk muligt for retten at nedlægge navneforbud tidligere end grundlovsforhøret alligevel og derfor risikere man at oplysninger kan blive delt frit på de sociale medier i op til 24 timer.

Landsforeningen for forsvarsadvokater er også kommet med et alternativt bud, såfremt ideen om et automatisk navneforbud ikke skulle blive imødekommet. Dette går ud på at, man giver politiet en beføjelse til efter begæring fra en af parterne i sagen at tage stilling til administrativt at udstede et midlertidigt navneforbud, som der så efterfølgende vil kunne blive indbragt for retten og retten derefter kan tage stilling til om, der er grundlag for et navneforbud eller om det midlertidige navneforbud som politiet har afsagt bør ophæves igen.⁴⁶ Dette forslag vil minde lidt om de regler der er i retsplejeloven vedrørende ransagning. Her har politiet mulighed for at foretage en ransagning uden kendelse, såfremt man risikerer at øjemed forspildes. Ransagningen skal derefter inden for 24 timer indbringes for retten, jf. RPL § 796, stk. 3, hvor retten så vurderer om betingelserne for ransagningen var opfyldt. Med denne lovændring, gør man det muligt at eliminere den situation, som opstod under Aalborg-sagen og Korsør-sagen, hvor den sigtede fik sin identitet delt adskillige gange på sociale medier inden retten havde mulighed for at nedlægge navneforbud. Med dette forslag vil politiet derfor kunne nedlægge et midlertidigt et navneforbud såfremt, at de vurderer, at betingelserne for et navneforbud er opfyldt og så kan retten efterfølgende tage stilling til om dette også er tilfældet eller om man derimod bør ophæve navneforbuddet igen. Med tanke på EMRKs bestemmelser og dommen Axel Springer AG mod Tyskland, vil denne løsning i udgangspunktet være den som er i bedst overensstemmelse hermed. Dette skyldes at ved et automatisk navneforbud så vil man indskrænke ytrings- og informationsfriheden betydeligt, men ved dette forslag vil man ikke nødvendigvis indskrænke ytringsfriheden mere end de nuværende regler om navneforbud. Derudover så minimere man risikoen for at en persons identitet bliver delt inden retten kan tage stilling til navneforbuddet.

⁴⁶ Landsforeningen af forsvarsadvokater, 18. april 2023, Forsvarsadvokaterne: Tiden er løbet fra reglerne om navneforbud

En tredje mulighed, som kunne være med til at give borgere en bedre beskyttelse mod at få sit navn delt på sociale medier i forbindelse med straffesager, kunne være at underlægge sociale medier en lige så streng lovgivning som medieansvarsloven er for massemedierne. Medieansvarsloven giver mulighed for at holde redaktøren ansvarlig for journalistens handlinger i forbindelse med udgivelsen af artikler. Ved at implementere en lignende lovgivning for de sociale medier ville det kunne medføre, ville være mere samarbejdsvillig til at få fjernet oplysninger eller opslag som strider imod anden dansk lovgivning og såfremt de ikke handler, på sådanne oplysninger vil kunne blive stillet ansvarlige på samme måde som en redaktør vil kunne det i forhold til journalisterne. Lignende tilfælde, hvor man underligger sociale medier en streng lovgivning ses blandt andet i Tyskland. I Tyskland blev der indført en lov i 2017 som forpligter sociale medier såsom Facebook at slette åbenlys ulovlige opslag inden for 24 timer og 7 dage for mindre alvorligt lovovertrædelser. Kritikere i Tyskland mente at en sådan lovgivning ville risikere at begrænse den offentlige debat, men efter en evaluering af loven i 2020 var konklusion dog en anden og at lovgivningen derfor virkede.⁴⁷ Det er dog værd at bemærke en sådan lovgivning ikke ville løse problemet med de opslag som bliver oprettet og delt inden der bliver nedlagt navneforbud, da disse oplysninger ikke er ulovlige. Hvis en sådan lovgivning blev indført i Danmark, vil det dog gøre det enklere at få fjernet oplysninger om en sigtet, der er blevet delt efter, at retten har nedlagt et navneforbud.

Delkonklusion

Retsplejelovens § 31 handler om navneforbud og har til hensigt at beskytte borgere fra unødvendige krænkelse og farer. Der er dog efterhånden en del kritikpunkter i forhold til reglerne om navneforbud. Den første at kritikpunkterne drejer sig blandt andet om hvorvidt de nuværende regler yder en tilstrækkelig beskyttelse eller om reglerne i retsplejeloven er blevet overhalet af den teknologiske udvikling i forhold til at de sociale medier, som gør det muligt at dele oplysninger hurtigere. Det er derfor relevant at overveje om reglerne stadig giver borgere, der bliver sigtet i grove straffesager den ønskede beskyttelse. En anden problematik drejer sig om, hvorvidt borgere kender deres retsstilling og hvornår de egentligt gør sig skyldige i overtrædelser af navneforbud. Uagtsomhed er kriminaliseret i bestemmelsen idet, at det fremgår at man vidste eller burde vide at der var navneforbud i sagen. Det

⁴⁷ Digitalansvar.dk, Lov om sociale medier er en stor sejr for ofrene.

er derfor ikke nogen undskyldning, at man ikke var klar over, at det var strafbart eller at der var et navneforbud. Problemet opstår dog idet oplysninger, som er delt inden ikke skal fjernes når der indtræder et navneforbud, som det var tilfældet i sagen mod Ekstrabladet. Mange borgere får deres oplysninger fra medierne, men hvis en borger læser en artikel, hvor for eksempel. Navne, stilling eller andre oplysninger på den sigtede fremgår vil dette kunne skabe en forvirring for borgeren da det ikke give anledning til at tro, at der er navneforbud i sagen og borgeren risikere at blive idømt en bøde for at overtræde navneforbuddet ved at dele artiklen. Der er stor uenighed mellem advokater, offentligheden og medierne om hvorvidt de nuværende regler for navneforbud yder en tilstrækkelige beskyttelse af borgerne. På den ene side står forsvarsadvokaterne og ønsker at man ændrer reglerne således der automatisk er navneforbud i straffesager og retten derfor skal tage stilling til hvornår man bør ophæve navneforbuddet modsat det nuværende regler, hvor retten vurderer om der skal nedlægges navneforbud. Landsforeningen for forsvarsadvokater mener samtidig at et automatisk navneforbud ikke kun vil bidrage med en bedre beskyttelse af borgere, men vil også kunne spare politiet for en masse arbejde med at skulle opsøge og efterforske alle de sager som kommer ind fordi folk ikke er klar over, at der er navneforbud i sagen og derved gør sig selv skyldig i overtrædelse af navneforbuddet ved at dele Facebook opslag om en sigtet i en straffesag med navneforbud. På den anden side står offentligheden og medierne, der mener at et automatisk navneforbud vil være i strid med princippet om offentlighed og at det vil begrænse medierne fra at kunne dække straffesager fyldestgørende og kritisk.

Det er dog ikke kun et automatisk navneforbud, som kan være en løsning på nogen af de problemer som der ses at være, herunder på at sikre borgere en bedre beskyttelse fra at få deres oplysninger delt på de sociale medier før retten når at tage stilling til et eventuelt navneforbud. Den ene som også kommer fra Landsforeningen for forsvarsadvokater er at give politiet en mulighed for administrativt at nedlægge et navneforbud for så efterfølgende at få det indbragt for retten på samme måde som de har muligheden ved ransagninger. På denne måde sikrer man at borgere er beskyttet i den tid der går fra anholdelsen til grundlovsforhøret og mindsker dermed risikoen for at en persons identitet bliver delt på sociale medier før et eventuelt navneforbud, som det var tilfældet i Korsør-sagen og i Aalborg sagen. En anden mulighed kunne være, at de sociale medier bliver underlagt en tilsvarende streng lovgivning ligesom de almindelige medier er i form af medieansvarsloven og på den måde gør det nemmere at få fjernet oplysninger som er i strid med navneforbuddet.

Konklusion

Formålet med dette speciale var været at undersøge om reglerne for navneforbud har fulgt med digitaliseringen og udviklingen af de sociale medier. Der er to overordnet principper i dansk ret som spiller en helt central rolle i forhold til navneforbud. Disse er offentlighedsprincippet og uskyldighedsformodningen. Den seneste ændring som er blevet foretaget til reglerne om navneforbud skete tilbage i 1999. På dette tidspunkt var sociale medier ikke udbredt på samme måde som de er i dag. Lovgiver har derfor på dette tidspunkt ikke taget højde for dette i forarbejderne til lovændringen. I den indledende analyse er der derfor forsøgt kortlagt, hvad der skal til for at retten kan nedlægge navneforbud i straffesager. For at retten kan nedlægge et navneforbud i sagen kræver det, at en af parterne begærer om at der bliver nedlagt navneforbud. Det vil oftest være forsvareren for den sigtede/tiltalte, men det kan også være anklagemyndigheden i forhold til vidner og forurettede. Når der er blevet begæret om navneforbud, har parterne i sagen mulighed for at udtale sig herom og på samme måde har journalister og redaktører også en mulighed for at komme med bemærkninger. Årsagen til at medierne har fået retten til at udtale sig om eventuelle navneforbud skyldes at, de har en rolle som "*Watch dog*" i samfundet. Medierne har ligeledes også en mulighed for at kære en beslutning om navneforbud, hvorefter landsretten vil skulle tage stilling til om navneforbuddet skal opretholdes eller om det skal ophæves igen. Hvis sigtede/tiltalte begærer om navneforbud, men byretten afviser dette, så har denne også en mulighed for at kære beslutningen til landsretten, men der vil ikke kunne ske med opsættende virkning således at der er et midlertidigt navneforbud indtil landsretten har taget stilling til det. Navneforbuddet vil som oftest blive nedlagt under grundlovsforhøret, men såfremt det er praktisk muligt, så kan retten også på et tidligere tidspunkt i sagen nedlægge navneforbud. Dette sås i sagen U 2018.3503 H, hvor der blev nedlagt navneforbud inden der var sket sigtelse i sagen. Et navneforbud ophører i udgangspunktet ved domsafsigelsen, men retten har mulighed for at ophæve navneforbuddet på et tidligere tidspunkt ligesom navneforbuddet også kan udstrækkes til at gælde under en eventuel ankesag, så længe ankesagen drejer sig om skyldsspørgsmålet. Det er dog ikke muligt at nedlægge et navneforbud således at det også skal gælde efter endelig dom.

I den videre behandling, blev der foretaget en analyse af, hvilke betingelser der skal være til stede for, at der kan nedlægges et navneforbud. Der er overordnet til hensyn som bør overvejes når der

nedlægges navneforbud. Disse er om en person risikerer at blive udsat for farer eller unødvendige krænkelse, sagens grovhed og samfundsmæssige betydning og om den sigtede/tiltalte har haft en særligt betroet stilling i samfundet. Hensynet til den enkelte borger og de to andre står lidt over for hinanden, da det bliver en afvejning af, hvad der bør veje tungest. Det ses dog i retspraksis at sager, som har en særlig samfundsmæssig betydning, vejer tung og det derfor taler imod at der bliver nedlagt navneforbud. Det kan være vanskeligt at komme med et klar svar på, hvornår en sag har samfundsmæssig betydning, men det kan være de groveste sager som bliver behandlet ved nævneting, sager om økonomisk kriminalitet eller sager om terror. I forhold til den særligt betroede stilling ses det i retspraksis, at der bør lægges vægt på om forbrydelsen er sket i forbindelse med hvervet der var særligt betroet. Dette var derfor også et af omdrejningspunkterne i U 2024.1795, hvor retten dog alligevel valgte at ophæve navneforbuddet. Det er endvidere ikke til hinder for, at retten kan nedlægge et navneforbud, hvis der har været en forudgående omtale i offentligheden. Dette sås blandt andet i sagen U 2010.1427 H, hvor Ekstrabladet havde udgivet en artikel, som var blevet læst af 27.902 inden der blev nedlagt navneforbud. En sådan forudgående omtale er dog med til betydeligt at svække navneforbuddets virkning.

Dernæst blev der analyseret på, hvornår der så er tale om en overtrædelse af navneforbuddet og hvad straffen herfor er. Det fremgår af bestemmelsen at det ikke er tilladt at dele navn, adresse og stilling, samt øvrige oplysninger som gør det muligt at identificere den pågældende. Det er derfor deling af enhver personoplysning, som gør det muligt at identificere den pågældende som anses som en overtrædelse. Som det ofte ses, så er alder i sig selv ikke en overtrædelse af et navneforbud. Den sigtede i Korsør-sagen blev blandt andet omtalt som "*den 32-årige mand*" og dette er altså ikke en overtrædelse af navneforbuddet, da den relativt begrænsede information ikke gør det muligt at identificere pågældende. Ligeledes sås de i sagen U 1999.555 Ø ikke at være en overtrædelse af navneforbuddet, at nævne den sigtedes medlemskab i Hells Angels. Begrundelsen var herfor at, der fortsat var tale om en sådan tilstrækkelig stor personkreds, at det fortsat ikke var muligt at identificere ham. Derudover fremgår det af bestemmelsen at det skal være gengivet offentligt. Det er derfor også relevant at kigge på, hvornår det er gengivet offentligt. Tilbage i 1999 ved den seneste ændring var det hovedsageligt kun medierne og politiet, som havde mulighed for at dele oplysninger offentligt. Siden da, er de sociale medier kommet til. Facebook kom blandt andet først for alvor til Danmark i 2007, hvilket er en del år efter den seneste lovændring. Lovgiver har derfor ikke haft de sociale medier med i overvejelserne, som i dag giver den almindelige borger mulighed for at give oplysninger

offentligt. Der ses dog alligevel ikke at være meget trykt praksis fra domstolene, hvor de har taget stilling til overtrædelser på nettet, hvorfor det har været nødvendigt at sammenligne med de almindelige medier. I forhold til den begrænsede retspraksis i forhold til de sociale medier ses det ikke at spille nogen rolle om den pågældende har en privat eller offentlig Facebookprofil. Det ses dog alligevel at kunne indgå som en formildende omstændighed, at der kan være tale om en begrænset udbredelse og det må derfor kunne ligges til grund at det er en individuel vurdering fra sag til sag. Oplysninger som er blevet delt på sociale medier inden retten har nedlagt et navneforbud er dog ikke omfattet af bestemmelsen og derfor ikke strafbare. Dette ses blandt andet også i sagen mod Ekstrabladet U 2015.114Ø, hvor retten fandt frem til, at Ekstrabladet ikke var forpligtiget til at ændre eller slette en artikel, som var skrevet før der blev nedlagt navneforbud og som indeholdt personhenførbare oplysninger om den sigtede. Denne dom ses dog at kunne skabe en del problemer i forhold til den moderne teknologi og de sociale medier. Dette betyder nemlig så at private borgere heller ikke er forpligtiget til at fjerne oplysninger, som de har delt før der er nedlagt navneforbud og i dag, hvor spredning på de sociale medier går så hurtigt underminere det effekten af et senere nedlagt navneforbud, da en meget stor del af befolkningen derfor stadig vil kunne blive bekendt med oplysningerne. Det ville derfor have været i tråd med selve bestemmelsens formål, hvis landsretten havde truffet afgørelse om, at Ekstrabladet skulle fjerne eller ændre artiklen. En anden problematik som også udspillede sig i forbindelse med Korsør-sagen var, da der var en person som delte navn med den sigtede og derfor endte med at blive forvekslet med den sigtede og derved modtog hadefulde beskeder og trusler. Spørgsmålet blev derfor om han måtte gå ud offentligt og rense sit eget navn idet han så i udgangspunktet ville overtræde navneforbuddet. Vurderingen må dog være, at havde lovgiver blevet stillet over for denne problemstilling, da loven blevet lavet, ville dette ikke have været omfattet. Vurderingen må derfor være at hensynet til den uskyldige part bør veje tungere og at han derfor må gå ud og rense sit eget navn på en sådan måde, at han ikke kommer med yderligere oplysninger end hvad der skal til for at rense sit eget. Straffen for at overtræde et navneforbud var tidligere 5.000 kr. men i 2018 valgte man at lave en justering således dette beløb blev femdoblet og det derfor i dag giver en bøde på 25.000 kr. Derudover risikerer man også at blive erstatningsansvarlig over for den person hvis identitet man har delt og et sådan erstatningsbeløb ligger mellem 10.000 og 100.000 kr. Men der er dog også ting som kan regnes for formildende og skærpende. Det vil blandt andet kunne ses som en formildende omstændighed at oplysningerne kun har været tilgængelige i en kort periode eller at der er tale om en begrænset udbredelse. Det vil derimod være en skærpende omstændighed,

hvis man er klar over at der er nedlagt navneforbud og så alligevel vælger at dele oplysninger om den pågældende person.

Der blev derefter kigget på hvilke rolle EMRK spiller i forbindelse med navneforbud. EMRK blev ratificeret af Danmark i 1953 og inkorporeret i dansk ret i 1992. og Danmark er derfor direkte forpligtiget af EMRK. EMRK siger ikke direkte noget om navneforbud, men der er alligevel en række bestemmelser, som er relevante at kigge på. Den første er artikel 6 som omhandler offentlighedsprincippet og uskyldighedsformodningen. Artikel 6 indeholde altså på samme måde som grundlovens § 65 et princip om at offentlighed skal gennemføres i videst mulige omgang. Men artikel 6 er på sammen med som grundloven ikke uden undtagelser. De mest centrale undtagelser er navneforbud, referatforbud og dør lukning. Navneforbud er derfor også i overensstemmelse med reglerne i artikel 6, men bør tages med i betragtningen ved en eventuel lovændring. De andre bestemmelser i EMRK som er relevante i forhold til navneforbud er artikel 8 om retten til privatliv og artikel 10 om ytrings- og informationsfrihed. De to bestemmelser ender dog med at komme til at stå som to modhensyn i forhold til navneforbuddet. På den ene side står borgeren som ønsker at holde sit liv anonymt fra offentligheden samt sin indblanding i en straffesag og på den anden side står offentligheden med en interesse i at dele oplysninger om den sigtede og straffesagen. Retten vil derfor hele tiden skulle foretage en afvejning af de to hensyn og vurdere, hvad der bør veje tungest når de nedlægger navneforbud. Ytringsfriheden er altså på sammen måde som offentlighedsprincippet ikke abosult og der er derfor også tidspunkter, hvor retten til ytringsfrihed indskrænkes. Et eksempel herpå kunne være straffelovens § 266 b om racistiske ytringer. Der fremgår derfor en udtømmende liste i artikel 2 for, hvornår retten til ytringsfrihed må indskrænkes og det primære her er når der er et særligt hensyn til enkelte borgere eller staten. Afvejningen mellem artikel 8 og artikel 10 var blandt andet omdrejningspunktet i sagen Axel Springer AG mod Tyskland. Hvor Axel Springer AG blev idømt en bøde for at have bragt oplysninger om en kendt skuespiller som var involveret i en straffesag. Axel Springer AG mente at der var tale om en ulovlig indskrænkning af deres ytringsfrihed og valgte derfor for at indbringe sagen for EMD. EMD valgte i denne sag at lægge vægt på, at skuespilleren tidligere også havde afgivet interviews om sit privatliv og dette talte imod at denne skulle yde en beskyttelse mod ytringsfriheden. EMD valgte derfor at det var en ulovlig indskrænkning af ytringsfriheden at idømme Axel Springer AG en bøde for at have bragt oplysningerne og artikel 8 og retten til privatlivet måtte derfor i dette tilfælde vige for ytringsfriheden. EMRK bør derfor indgå nøje i betragtningen

både når retten skal nedlægge navneforbud, men også i det tilfælde, hvor man vurderer reglerne, trænger til at blive ændret.

Efter en analyse af EMRKs indflydelse blev der analyseret på hvilke problematikker som den nuværende lovgivning står overfor i forhold til de sociale medier. Debatten om hvorvidt reglerne var blevet forældet i forhold til den teknologiske udvikling startede tilbage i 2010 og blussede igen og i 2014 og igen i 2023 i forbindelse med Korsør-sagen. De overordnede problematikker i forhold til navneforbud ligger ikke ved de normale massemedier, men derimod ved de sociale medier. En af de største problematikker ved den nuværende lovgivning er at der i udgangspunktet kan gå op til 24 timer fra en person bliver anholdt til der kan blive nedlagt navneforbud i forbindelse med grundlovsforhøret. Dette giver altså borgere op til 24 timer til at dele oplysninger om den sigtedes identitet på de sociale medier uden at det er strafbart eller at de kan blive pålagt at fjerne opslagene igen. Oplysningerne om den sigtedes identitet kan derfor på disse 24 timer nå har komme ud til rigtig mange borgere. Dette sås også i sagen U 2010.1427 H hvor Ekstrabladets artikel var blevet læst af 27.902 mennesker inden der blev nedlagt navneforbud. En anden problematik opstod også i forbindelse med denne sag nemlig det at internettet aldrig glemmer. Den sigtede oplevede nemlig at det ikke er muligt at få slettet oplysningerne som dengang blev offentliggjort om at hun var involveret i en straffesag. Dette skyldes, at oplysninger som er delt inden navneforbuddet ikke er ulovlige og borgeren er derfor ikke forpligtiget til at fjerne disse. Det tredje kritikpunkt af de nuværende regler drejer sig om, at det kan være vanskeligt for borgere at gennemskue deres retsstilling. Mange borgere risikerer derfor at begå kriminalitet uden at have haft til hensigt at begå noget ulovlig. Det er ikke kun fortsættelige handlinger om overtrædelse af navneforbuddet, da der er et element i bestemmelsen som gør uagtsomhed strafbart. Problematikken opstår så i når borgere støder på artikler som den fra Ekstrabladet i sagen U 2015.114 Ø. Borgere får ofte deres informationer fra medierne, men i dette tilfælde risikerer en borger at blive idømt en bøde, hvis borgeren offentligt deler artiklen. Medierne er en professionel part, hvorfor almindelige borgere får meget af deres information om straffesager herfra og derfor ikke ville være klar over det ville være ulovligt at dele en sådan artikel.

Afslutningsvist er der i projektet blevet anvendt retspolitiske overvejelser i det, der er blevet kigget på mulige ændringer til den nuværende lovgivning og på den måde give borgeren en tilstrækkelig beskyttelse. Landsforeningen for forsvarsadvokater kom i 2023 med et forslag om at det blev indført

et automatisk navneforbud, således at enhver var beskyttet indtil retten enten valgte at afsige dom eller at ophæve navneforbuddet på et tidligere tidspunkt. Landsforeningen for forsvarsadvokater begrundet deres forslag i, at navneforbuddet ikke har nogen virkning, hvis identiteten på den pågældende allerede er kommet ud og at det derfor er nødvendigt med en lovændring således at man minimerer risikoen herfor. I forbindelse med overvejelserne om et automatisk navneforbud er det relevant igen at kigge på EMRK og her kan man argumentere for at sagen Axel Springer AG mod Tyskland, kan være med til at tale imod, at man kan indføre et automatisk navneforbud idet det vil komme i konflikt med ytrings- og informationsfriheden. Landsforeningen udtaler endvidere, at et navneforbud ikke kun er til for at beskytte den enkelte borger, men også sikrer politiets efterforskning, hvorfor et automatisk navneforbud og vil sikre politiets efterforskning. Derudover så står medierne og justitsministeren også på den modsatte side og siger at et automatisk navneforbud, vil være en alt for stor indskrænkning af offentlighedsprincippet og at det derfor ikke bør indføres. Derudover så mener justitsministeren ikke det er nødvendigt med en sådan lovændring, da man på nuværende tidspunkt allerede har muligheden for at retten kan nedlægge navneforbud på et tidligere tidspunkt end ved grundlovsforhøret. Det er dog ikke altid praktisk muligt at nedlægge et navneforbud før grundlovsforhøret, hvorfor der fortsat kan være problematikker ved dette. Landsforeningen for forsvarsadvokater kommer også med en anden løsning som kunne være aktuel. De foreslår her at man giver politiet en mulighed for administrativt at nedlægge et navneforbud for, at det så efterfølgende kan blive bragt for retten, hvor de derefter træffer afgørelse om at det skal blive eller om det skal ophæves. En sådan mulighed ses allerede i retsplejeloven i forbindelse med ransagning, hvor politiet kan ransage og derefter indbringe ransagningen for retten. Dette ville også kunne minimere risikoen for at oplysninger bliver delt inden retten har haft mulighed for at tage stilling til et navneforbud. Det sidste løsningsforslag kan være at underlægge de sociale medier en tilsvarende streng lovgivning som massemedierne er underlagt. Dette vil ikke kunne mindske risikoen for oplysninger delt før et navneforbud, men vil gøre det enklere at få slettet oplysninger efterfølgende.

Projektet har derved gennem en omfattende analyse ved brug af lovgivning, forarbejder, retspraksis og juridisk litteratur, samt artikler som yderligere fortolkningsbidrag, forsøget at klarlægge navneforbuddets stilling i forhold til de sociale medier samt klarlægge den gældende ret ved at analysere, hvornår der findes at være tale om en overtrædelse af navneforbuddet. Der må dog også understreges en vis usikkerhed i klarlæggelsen, idet det er ganske beskedent med praksis på området omkring de sociale medier. Men med forbehold for usikkerheden må vurderingen være, at de nuværende regler om navneforbud møder store udfordringer i forhold til de sociale medier og

formålet om at beskytte borgere fra farer eller unødvendige krænkelser ses derfor at være udfordret. Den overordnet konklusion må derfor være at de nuværende regler trænger til en ændring således, at der bliver taget højde for digitaliseringen og udviklingen af de sociale medier.

Litteraturliste

Bøger

Baumbach, Trine, Medieret 2. udgave 2021, Karnov Group

Gomard, Møller, Talevski og Thønnings, Kommenteret retsplejelov, Bind 1, 9. udgave, 2013, Jurist- og Økonomiforbundets forlag

Jørgen Jochimsen, Grundlovsforhøret, 2. udgave, 2015, Karnov Group.

Jakobsen, Schaumburg-Müller, Medieretten del 1, 2. udgave, 2021, Djøf forlag.

Kjølbros, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention for praktikere, 5. udgave, 2020, Jurist- og Økonomiforbundets forlag

Toftegaard Nielsen, Lasse Lund, Strafferet 1 ansvaret, 3. udgave, 3. oplag, 2020, Djøf forlag.

Jakobsen, Schaumburg-Müller, Medieretten, 2. udgave, 2020, Djøf forlag.

Baumbach, Trine, strafferet og menneskeret, 1. udgave, 2014, Karnov Group.

Lovbekendtgørelser

Lovbekendtgørelse 2022-12-25 nr. 1655 – Retsplejeloven

Lov 1953-06-05 nr. 169 - Danmarks Riges Grundlov

Lovforslag 1998-11-05 nr. 78.

Lovforslag L 2018-12-27 nr. 1719, bemærkninger til nr. 2.

Lovforslag L 2018-12-27 nr. 1719, bemærkninger til 1. behandling

Lovforslag nr. 78 af 5. november 1998, side 17 f

<https://www.retsinformation.dk/eli/ft/19981XX00085>

Karnov Group, Lovbekendtgørelse 2022-12-25 nr. 1655, § 31, stk.1, note 163.

Domme

U.2018.3503 H	U 2007.718/1 H	U 2013.3248 V
U 2024.1795	U 2014.223 Ø	U 2015.208 H
U 2013.320 V	U.2015.1808H	U 2010 1427 H

U 2015.2008 H U 1999.555 Ø U 2018.629 Ø

SS 99-613/2022 U 2015.114 Ø U 2001.237 Ø

TfK 2003.88 Ø U 2017.181 Ø

Axel Springer AG mod Tyskland

Pastörs mod Tyskland

Danmarks domstole, udskrift af domsbogen. Sagsnummer SS 99-613/2022, lokaliseret den 30. marts 2024.

Websteder

Nicolai Nør Pedersen, TV2 Nord, 19. april 2023, Brud på navneforbud i Mia-sagen kostede Fie 60.000: - Det kan være generende i mange år, siger professor, lokaliseret d. 28. februar 2024.

<https://www.tv2nord.dk/aalborg/brud-paa-navneforbud-i-mia-sagen-kostede-fie-60000-det-kan-vaere-generende-i-mange-aar-siger-professor>

Folketingstidende, 1977-78 Tillæg, A spalte 1-5444, lokaliseret d. 10. marts 2024.

<https://www.folketingstidende.dk/ebog/19771A?s=2363>

Institut for menneskerettigheder, den europæiske menneskerettighedskonvention, lokaliseret d. 24. marts 2024.

<https://menneskeret.dk/om-os/menneskerettigheder/menneskerettigheder-eu/europaeiske-menneskerettighedskonvention>

Lars Damgaard Nielsen, dr.dk, 16. maj 2012, Sådan blev Facebook en succes, lokaliseret den 25. marts 2024.

<https://www.dr.dk/nyheder/indland/saadan-blev-facebook-en-succes>

Danmarks Statistik, 17 august 2023, Danmark bruger sociale medier mest i EU, lokaliseret den 25. marts 2024.

<https://www.dst.dk/da/Statistik/nyheder-analyser-publ/nyt/NytHtml?cid=46771>

Tua Marie Meincke Holmboe, TV 2, 19. april 2023, 31-årig kvinde skylder 60.000 kroner for at dele oplysninger om formodet gerningsmand, lokaliseret 30. marts 2024.

<https://nyheder.tv2.dk/krimi/2023-04-19-31-aarig-kvinde-skylder-60000-kroner-for-at-dele-oplysninger-om-formodet-gerningsmand>

Ida Marie Lomholt Wismann, Tv2, 19. april 2023, 29-årig deler navn med den sigtede – er blevet bestormet på sociale medier.

<https://nyheder.tv2.dk/samfund/2023-04-19-29-aarig-deler-navn-med-den-sigtede-er-blevet-bestormet-paa-sociale-medier>

Landsforeningen af forsvarsadvokater, 18. april 2023, Forsvarsadvokaterne: Tiden er løbet fra reglerne om navneforbud, lokaliseret 25. marts 2024.

<https://lffa.dk/forsvarsadvokaterne-tiden-er-loebet-fra-reglerne-om-navneforbud/>

Silas Bay Nielsen, dr.dk, 18. april 2023, Forsvarsadvokater vil have automatisk navneforbud i straffesager, lokaliseret den 11. april 2024.

<https://www.dr.dk/nyheder/indland/mistaenkts-navn-har-spredt-sig-paa-sociale-medier-forsvarsadvokater-vil-have>

Retsudvalget 2022-23 (2. samling), Supplerende besvarelse af spørgsmål nr. 611 (Alm. del) fra Folketingets Retsudvalg, lokaliseret den 11. april 2024.

<https://www.ft.dk/samling/2022/almindel/reu/spm/611/svar/1971803/2736703.pdf>

Retsudvalget 2022-23 (2. samling), Supplerende besvarelse af spørgsmål nr. 611 (Alm. del) fra Folketingets Retsudvalg, lokaliseret den 11. april 2024.

<https://www.ft.dk/samling/20222/almDEL/reu/spm/611/svar/1959332/2710062.pdf>

Justitsministeriets rapport om ytringsfrihedens rammer og vilkår i Danmark, del 2, betænkning 1573, lokaliseret 14. april. 2024.

https://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Pressemeddelelser/pdf/2020/betaenkning_nr._1573_2020_del_2.pdf

Justitsministeriets rapport om ytringsfrihedens rammer og vilkår i Danmark, del 1, lokaliseret den 14. april 2024.

https://www.justitsministeriet.dk/wp-content/uploads/2020/04/betaenkning_nr._1573_2020_del_1.pdf

Justitia-int.org, rapport om DIGITAL YTRINGSFRIHED OG SOCIALE MEDIER, lokaliseret den 30. april 2024.

https://justitia-int.org/wp-content/uploads/2020/05/Rapport_Digital-ytringsfrihed-og-sociale-medier.pdf

Journalisten.dk, Mediejurist: Navneforbud skal være automatisk, Mathias Bencke Fremmen, 16. juni 2010, lokaliseret 1. maj 2024.

<https://journalisten.dk/mediejurist-navneforbud-skal-vaere-automatisk/>

Nyheder.tv2.dk, Mediejurist efter Brian-Holm-sag: drop navneforbud, Christian Barfoed, 30. maj 2024, lokaliseret 1. maj 2024.

<https://nyheder.tv2.dk/krimi/2014-05-29-mediejurist-efter-brian-holm-sag-drop-navneforbud>

Ekstrabladet.dk, Jetset-dronningen vil have slettet sin fortid, Julie Kragh, 30 marts 2017.

<https://ekstrabladet.dk/underholdning/dkkendte/jetset-dronningen-vil-have-slettet-sin-fortid/6555823>

Digitalansvar.dk, Lov om sociale medier er en stor sejr for ofrene, lokaliseret 3. maj. 2024.

<https://www.digitaltansvar.dk/aktuelt/lov-om-sociale-medier-er-en-stor-sejr>